quenyalambë

KOŘENOVNÍK

SOUPIS ELDARSKÝCH ETYMOLOGICKÝCH KOŘENŮ

Lairë 2010

quenyalambë

KOŘENOVNÍK

SOUPIS ELDARSKÝCH ETYMOLOGICKÝCH KOŘENŮ

Podle knih a jazykovědných textů J. R. R. Tolkiena
s využitím sekundárních pramenů z oboru
eldarské jazykovědy

sepsal Quenduluin

Lairë 2010

Předmluva

Kořenovník je přehledem etymologických kořenů (někdy méně vhodně zvaných „kmenů“), z nichž se odvozují slova ve všech eldarských jazycích. Koncept kořenů bych označil za základní prvek Tolkienova komplexnímu přístupu k elfím jazykům, neboť tyto jazyky sjednocuje a dává jim diachronní (časový, vývojový) rozměr.

Z vnitřního pohledu reprezentují kořeny představu elfích jazykovědců o vývoji jejich vlastních jazyků. Kořeny nejsou samy o sobě slovy, jsou však patrně velmi blízko slovům nejstarších elfích jazyků, prvotní elfštiny a obecné eldarštiny. Mají poměrně pevnou strukturu a inventář hláskových prvků. Postupy, jakými se z nich odvozovala slova, jsou dobře známy.

Při psaní Kořenovníku jsem využíval Tolkienovy texty ze všech období tvorby. Některé údaje prošly úpravami – jedná se zejména o kořeny ze starého Qenya Lexiconu, které jsem upravil, aby zapadaly do nové struktury kořenů a aby z nich bylo možno dále odvozovat. Homonymní kořeny vypisuji bez omezení a odlišuji je číslicemi. Hojně vyznačuji vztahy mezi kořeny.

Kořenovník má dokumentovat Tolkienovo jazykové dílo z jiného pohledu než slovníky (které zobrazují obvykle jen „povrch“). Má sloužit jako pomůcka pro odvozování quenijských slov: umožňuje totiž využití znalostí kořenů tam, kde znalost hotových slov chybí. Kořenovník je i doplněním Slovníku – skrze kořeny může uživatel získat představu o hlubších souvislostech slov.

V předkládané podobě je Kořenovník kompletní a bude procházet jen menšími úpravami, jejichž vhodnost se ukazuje při psaní Slovníku. Rovněž budou přidávány nově získané informace. Máte-li k textu nějaké poznámky, náměty či námitky, potěší mě, když mi napíšete.

autor

Stavba kořenů

Eldarský etymologický kořen se skládá z prvků souhláskových, mezi nimiž se nachází shodné prvky samohláskové. Souhláskovým prvkem může být

- souhláska zapisovaná jedním písmenem – T, K apod.,
- souhláska přídechová vyznačená písmenem H – TH, PH, KH,
- dvojice souhlásek vzniklá zesílením – D > ND, L > GL aj.,
- na začátku kořene kombinace S a jiné souhlásky – ST, SK apod.,
- kombinace výše vypsaného s polosamohláskou – KJ, KHJ, KW apod.

Zvláštním případem je quenijský určitý člen *i*, v němž nelze nalézt žádný kořen se souhláskou, a záporný prvek *u-/ú-*, který též podle pozdějších zdrojů ani v nejstarší fázi jazyka neměl souhlásku.

Použitelné samohlásky jsou stejné jako v quenijštině, tj. I, E, A, O, U. Kořeny z QL mohou mít místo samohlásky slabikotvornou souhlásku (L̥, N̥, R̥, S̥), ale takovéto kořeny se později nevyskytují a lze je upravit na tvary v obvyklém uspořádání.

Podle počtu souhláskových prvků se rozeznávají kořeny

- jednosouhláskové – např. EL, LU,
- dvojsouhláskové – TEÑ, KHIL, SKWAR,
- trojsouhláskové – GALAD, STALAG.

V některých případech vznikl dvojsouhláskový kořen rozšířením (prodloužením) jednosouhláskového; a podobně v některých trojsouhláskových kořenech rozeznáváme původní dvojsouhláskový tvar. Známým příkladem je KWEN „elf“ a KWET „mluvit“ od KWE, nejstaršího slovního základu pro označení vokální řeči. Delší než trojsouhláskové kořeny se nevyskytují, a to ani mezi kořeny vzniklými rozšířením jiných kořenů.

Samohláska, která vyplňuje souhláskovou „kostru“ kořene, se označuje jako kořenová samohláska aneb *sundóma*. V základním tvaru stojí mezi všemi souhláskovými prvky kořene a může se psát i na konec jako tzv. samohláskové rozšíření (*ómataina*), aniž by se cokoli měnilo. Není tak žádného rozdílu např. mezi psaním KHIL a KHILI.

Kořenová samohláska na začátku kořene se nazývá augment. Položením sundómy na začátek kořene vznikl např. kořen ANAR „Slunce“ od NAR[1] „plamen, oheň“.

U jednosouhláskových kořenů je volnost umístění samohlásky omezena: jeden z výskytů sundómy může být pevný. Jsou tak kořeny s pevnou samohláskou

- počáteční – ES „jmenovat“, ET „ven, vně“,
- koncovou – SI „toto, zde, nyní“, JU „dva, oba“,
- žádnou – AN[2] ≀ NA[2] „být“, IM[1] ≀ MI „v, uvnitř, dovnitř“.

Při nedodržení pevné samohlásky změníme význam kořene (např. ES/SE) nebo dostaneme kořen, který neexistuje, či jeho význam neznáme (JU/*UJ). Pevná samohláska nemůže být v zápisu vynechána. U kořenů bez pevné samohlásky je při změně umístění samohlásky výsledkem variace zpravidla s malým nebo žádným významovým posunem (IM[1] ≀ MI).

Vyskytují se kořeny zakončené samohláskou u, aniž by to byla kořenová samohláska. Tato samohláska se v Kořenovníku narozdíl od běžné ómatainy zapisuje. Je možné, že by záměna zápisu u a w (např. nikw/*niku) nebyla velkou chybou, třebaže u je prvkem samohláskovým, a w souhláskovým.

Vysvětlivky ke Kořenovníku

Heslo v Kořenovníku začíná etymologickým kořenem sázeným tučně a kapitálkami. Stejně znějící kořeny jsou odlišeny číslicemi v horním indexu (např. **3or**[1], **3or**[2]). Symbol « značí úpravu provedenou někým jiným než Tolkienem; následuje původní, doložená podoba. To se týká zejména úpravy slov z QL. Příznak u kořenů vyznačen není. Rovněž není vyznačena délka samohlásek.

Má-li kořen více významů, aniž by bylo třeba jej dělit na více kořenů homonymních, jsou tyto vyznačeny tučnou číslicí (**1.**, **2.** atd.). V hranatých závorkách je vypsán odkaz na zdroj. Zkratky zdrojů jsou vysvětleny v tabulce dále. Vypsány jsou nejvýše tři zdroje.

Objevuje-li se u nich hvězdička *, znamená to dotvoření ne zcela doloženého kořene. Správně by patřila před kořen samotný, ale to by rušilo zarovnání. Za zdrojem mohou být uvedeny informace o souvisejících kořenech, viz níže.

Následuje vysvětlení významu kořene. Pokud se jedná o jeho přímý překlad, slova jsou uzavřena v uvozovkách. Hvězdička před překladem opět značí údaj, který není Tolkienem přímo uveden. Význam kořene chybí, pokud jej z odvozených slov nelze s přiměřenou jistotou ani odhadnout – pak jsou přeložena až odvozená slova. Rovněž není psán u některých rozšíření kořenů při zachování významu.

Za dvojtečkou jsou psána kurzívou quenijská slova. Zkratka *T.* značí, že od kořene jsou známa pouze slova v telerijské jazykové větvi. Za odvozenými slovy jsou uvedeny odkazy na související kořeny – vysvětlení symbolů je uvedeno níže. Heslo je zakončeno komentářem odděleným značkou •.

Značky souvislostí kořenů

≻	vytvořeno augmentem (sundómou v předponě) z následujícího
≺	odtud vytvořeno augmentem následující
▷	vytvořeno rozšířením z následujícího
◁	odtud vytvořeno rozšířením následující
►	vytvořeno zesílením (antoryamë) z následujícího
◄	odtud vytvořeno rozšířením následující
≀	reverzace (otočení) jednosouhláskového kořene
&	splynutí kořenů v odvozených slovech, ovlivňování významů
○	hlásková varianta kořene
◇	následuje odkaz na kořen stejného nebo podobného významu
×	následuje odkaz na kořen opačného významu

Odkazy na zdroje

Zdroje jsou vypsány zkratkou, číslo strany se neuvádí. Není tedy možno podle odkazu rychle vyhledat původní údaj; účelem uvádění zdrojů je spíše poskytnout informaci o období vzniku a charakteru zdroje, z něhož výraz pochází.

Primární zdroje

Et	The Etymologies (1936–38), obsaženo v LR
GL	The Gnomish Lexicon (kolem 1917), vyšlo v r. 1995 jako PE11
LotR	The Lord of the Rings – Pán prstenů, 1. vyd. 1954, 2. vyd. 1966
LR	The Lost Road and Other Writings (texty z 2. pol. 30. let), HoME V., vyd. 1987
MC	The Monsters and the Critics – Netvoři a kritikové, báseň Markirya z konce 60. let, vyd. 1983
MR	Morgoth's Ring (kolem r. 1960), HoME X., vyd. 1993
PE	Parma Eldalamberon, periodikum: PE11–16 obsahují starší texty (do konce 30. let), PE17 současná s Pánem prstenů
PM	Peoples of Middle-earth (konec 60. let), HoME XII., vyd. 1996
QL	The Qenya Lexicon (1915–1920), vyšlo v r. 1998 jako PE12
S	The Silmarillion – Silmarillion, vyd. 1977
UT	Unfinished Tales of Númenor and Middle-earth – Nedokončené příběhy Númenoru a Středozemě (50. a 60. léta), vyd. 1980
VT	Vinyar Tengwar, periodikum: většinou 50. a 60. léta; VT45, 46 obsahují dodatky a opravy k Et, VT27, 28, 36, 40 staré písemnosti
WJ	The War of the Jewels (zejm. text Quendi and Eldar, 1959–60), HoME XI., vyd. 1994

Zdroje nedoložených slov

HKF	Helge Kåre Fauskanger, *http://folk.uib.no/hnohf*
LF	Laisi Finwen, *http://laisifinwen.wz.cz*
PPQ	Parma Penyanë Quettaron, *http://www.elvish.org/gwaith/ppq.htm*
Q	Quenduluin, *http://quenyalambe.bluefile.cz*

Příklady

Uveďme pro příklad skupinu hesel z Kořenovníku:

LAW¹ [QL, PE17] „(rostlinný) život“: *laucë*, *laucien*, *löa*, *loitë* ◁ LAWAR ○ LAJ ◇ GAL¹, KEW², KOJ, TUJ

LAWAR [PE17, Et] ▷ LAW¹ „zlato, zlaté světlo“: *laurë*, *laurëa*, *lávar*, *löar* ◂ GLAWAR ◇ KUL, MALAT • Pův. zřejmě označoval květy jasných barev, zejm. zlaté, snad konkrétně Laurelinu – taková je souvislost s LAW¹.

GLAWAR [Et] ▸ LAWAR *„zlato, zlaté světlo“: *T.*

Budiž vysvětleno, jaké informace tyto položky poskytují. Uvádí se kořen LAW, který je znám z Qenya Lexiconu a Parmy Eldalamberon sedmnácté; je přeložen jako „(rostlinný) život“. Jelikož je znám ještě jeden kořen stejného znění, značí se tento číslicí 1 v horním indexu.

V quenijštině se kořen projevuje ve slovech *laucë*, *laucien*, *löa*, *loitë*. Tento dvousouhláskový kořen má trojsouhláskové rozšíření LAWAR. Je znám kořen LAJ, u nějž kvůli hláskové i významové podobnosti je možné, že je s LAW¹ příbuzný. Kořeny podobného významu zahrnují GAL¹, KEW², KOJ a TUJ.

Kořen LAWAR je doložen v PE17 a v Etymologiích. Jedná se o rozšíření kořene LAW¹. Význam kořene je „zlato, zlaté světlo“ a v quenijštině se projevuje ve slovech *laurë*, *laurëa*, *lávar*, *löar*. Je zaznamenána zesílená podoba kořene GLAWAR. Podobný význam mají kořeny KUL a MALAT. U hesla je komentář, který vysvětluje významovou souvislost s LAW¹.

Kořen GLAWAR je uveden v Etymologiích, vznikl zesílením počáteční souhlásky kořene LAWAR. Význam nejspíše „zlato, zlaté světlo“ – tedy jedná o čistě hláskovou variaci, změně významu nic nenasvědčuje. Z této podoby kořene se odvozovalo jen v telerijských jazycích.

A

AB [WJ, PE17, Et] ≀ BA záporný kořen používaný k vyjádření vůle, tj. odmítnutí či zákazu, nikoli k popření faktů: *avá*, *áva*, *ava-* (*avaquétima*), *Avari* ◇ AL², UG¹, UM¹

AD¹ [PE17, VT49] „u, vedle, mimo“: *ar*, *ara* • Jiné zdroje mají AS² a AR³, patrně se má jednat o tentýž slovotvorný základ.

AD² [Et] „vchod, brána“: *ando*, *andon* ◇ PHEN • PE17 odvozuje tato slova od AN¹.

AJ¹ [PE17, QL] „uctívat, vážit si“: *airë*, *airëa*, *aiya* ◁ AJAN × KHU • Jiné zdroje odvozují od GAJ¹, GAJAS¹.

AJ² [Et, PE17]: *ailin* „jezero“ ◁ AJAR ◇ LIN², LON²

AJAK [Et] „ostrý, špičatý“: *aica*, *aico*, *aiqua*, *aiquairë*, *aiquassë* ◇ NAS

AJAR [Et, PE17] ▷ AJ² „moře“: *airë*, *Alatairë*, *ëar* • Jiné prameny odvozují stejné výrazy pro „moře“ od kořene GAJAR.

AJAN [PE17, WJ] ▷ AJ¹ „uctívat“, [Et] ≻ JAN² „posvátný“: *aina*, *ainas*, *Aini*, *ainima*, *Ainu*, *áyan* ◇ GAJAS¹ • Založeno na jméně *Ainu*, převzatém z valarštiny.

AK¹ [Et] „úzký, sevřený“: *arca*, *axa* ◇ NAKH × LAD¹, PAL

AK² [PE17] ∗„vrátit, oplatit (nepřátelskou akcí)“: *T.* ○ AT² & OK

AKAL « AKLA-R [Et] ≻ KAL: *alca* „paprsek světla“

AKALAR « AKLA-R [Et] ▷ AKAL ≻ KALAR: *alcar*, *alcarë*, *alcarin*, *alcarinqua*

AKAS [PE17] „hřeben, krk, vaz“: *acas*, *axë* ◇ LAG²

AL¹ [PE17] „dobrý, požehnaný, zdravý, šťastný“: *alima*, *alla*, *almë*, *alya* ◇ MAN¹ × OK • Na AL¹ byl patrně přepsán kořen GAL¹ ve svém druhém významu.

AL² [VT42, PE17] ≀ LA záporný kořen: *ala-* (*alasaila*) ◇ AB, UG¹, UM¹ • V určité fázi Tolkien tento kořen kvůli shodě s AL¹ zamítal.

ALAB [PE17] „jilm“: *alalvëa*, *alvë* ◇ LALAM

ALAK [Et] ≻ LAK¹ „spěch“: *alaco*, *alarca*, *alqua* ◇ GOR, RIP¹

ALAT [Et] „velký, rozlehlý“: *alat-* (*Alatairë*), *alta* ◇ BELEK, DAJ², KHAW¹ × TIT

ALU [QL] „čistit“: *alu*, *allu-*, *allumë*, *alluva* ◇ POJ, SOW

AM¹ [Et, QL] „matka“: *amil*, *ammë* ○ EM², MAM × AT¹

AM² [Et, QL] „nahoře, nahoru“, [PE17] „stoupat“; komparativní kořen, „vzrůst, přírůstek“: *am-* (*amorta-*), *amba*, *ambë*, *ambaron*, *ambon* ◇ OR × UN

AMAN [PE17] ≻ MAN¹ „dobrý (morálně), posvátný, blažený, prostý zla“: *aman*, *Aman*

AN¹ [PE17, Et] ≀ NA¹ „k, směrem k“, allativní prvek, [QL] „dát, poslat“: *an*, *ana*, *ana-* (*anatarwesta*), *ando*, *anna*, *anta*, *anta-*, *antë*, *anto* ◁ ANAD ○ ƷAN²

AN² [Et] ≀ NA² „být“: *ane-*, *anwa* • PE17 existenci této varianty popírá.

ANAD [Et, PE17] ▷ AN¹ „dlouhý“: *anda*, *andatehta*, *andavë* ◇ TAJ × STIN

ANAK [Et] ≻ NAK: *anca* „čelist“

ANAR [Et, PE17] ≻ NAR¹ „Slunce“: *Anar* ◇ AS¹

AÑG [Et, PM, QL] „železo“: *anga*, *angaina*, *Angamando* ◇ GEREN, JEREN

AÑGU [Et] „had“: *ango*, *angulócë* ◇ LEWEK, LOK

AP¹ [VT44] ≀ PA¹ „dotýkat se (o kontaktu předmětů, zejm. na svislé ploše)“: *ap-*, *apa*, *appa-* ◇ TAÑG², TEN¹

AP² [VT44∗] ≀ PA² časově „po“, ukazatel budoucnosti: *apa*, *apa-* (*Apanónar*), *apo* ○ EP

AP³ [Et]: *apsa* „vařené jídlo, maso“ ◇ MBAS

AR¹ [PE17, PM, S] „dobrý, vynikající; vznešený, královský“: *ar-* (*arquen*), *arya* ◁ ARAN, ARAT ◇ TAƷ

AR² [Et] „den“: *ára arë*, *arië*, *Arien*, *arin*, *arinya*, *arya* × DOƷ • Podle všeho Tolkien tento kořen později změnil na AS¹.

AR³ [Et, S] „vedle, mimo, vně“: *ar*, *ara* • Srv. AD¹ a AS² z pozdějších zdrojů.

ARAN [PE17] ▷ AR¹ „vznešený“: *aran*, *aranel*, *aranië*, *Aranwë* • Jiný původ „královských“ slov naznačuje kořen GAR.

ARAT [PM, PE17, S] ▷ AR¹ ≻ RAT: *arata*, *Aratar*, *aráto*, *arta-* (*Artaher*)

AS¹ [PE17] „teplo, zejm. sluneční“: *árë*, *arma*, *asta-* ◇ ANAR, LAW² • Tento kořen patrně nahradil starší AR².

AS² [VT47] „vedle, mimo“: *ar*, *ar-* (*armaro*), *asa-* (*asambaro*) • Jiné zdroje mají AD¹ a AR³.

ASAT [Et]: *asto* „prach“

AT¹ [Et] „otec“: *atar*, *atto* ○ TAT¹ × AM¹

AT² **1.** [Et, PE17] „znovu, zpět“: *at-*, *ata* ○ AK² ◇ EN¹; **2.** [VT42, QL] „dva, dvojitý“: *ata-* (*ataformaitë*), *atwa*, *-t* ◁ ATAN, ATAT ○ TAT² ◇ JU

ATAN [WJ*] ▷ AT²: *Atani* „Lidé, Druhý lid“

ATAT [VT42, Et] ▷ AT² ≻ TAT²: *atatya*, *atta*, *attëa* • Tento tvar kořene vznikl zdvojením původního AT² za účelem zesílení duálního významu.

ATH [PE17] „pomáhat, ulehčovat, uzdravovat“: *asa-* (*asalasta*), *asëa*, *asië*, *asya-* ◇ RED²

AW¹ [WJ] ≀ WA² kořen pro vyjádření pohybu pryč z pohledu věci, osoby či místa, jež se opouští, [Et] „pryč, ven, mimo“, [PE17] „jít, odejít, pominout“: *au-* (*aucir-*), *Aureldi*, *auta-*, *ava*, *ava-* (*avanótë*), *öa*, *öar*, *vanwa* ◇ 3O, ET • Etymologie tvoří slovo *vanwa* z kořene WAN².

AW² [QL] *„bohatství“: *ausië*, *autë* × OJ²

B

BA [WJ, PE17] ≀ AB starý záporný kořen, zvolání „ne“: *vá* ◇ GU, LA, MU

BAD [Et] „soudit“: *T.* ◂ MBAD ◇ NAM

BAL [PE17, Et] „mocný, silný“: *val-*, *Valar*, *Valatári*, *Valinor*, *valya* ○ BEL • Zpravidla s významem božské moci – avšak nevztahuje se k Jedinému, nýbrž zásadně k Mocnostem vstoupivším do stvořené Ardy.

BALAD « VḶŘḶ [QL] *„cenný, důležitý“: *valda*, *valdëa* ○ BILID

BAN [PE17, Et] „krása (pramenící z bezchybnosti, neposkvrněnosti)“: *úvano*, *úvanimo*, *Vána*, *vanë*, *vanima*, *Vanimor*, *vanya* ○ MAN¹ • V odvozených slovech v quen. splývalo s kořenem WAN¹.

BAR [Et] pův. patrně „zvednout, vyvýšit“, později „zachránit, dát do bezpečí“: *varna*, *varnassë*, *varya-* ◁ BARAD, BARATH ◇ REK

BARAD [PE17, Et] ▷ BAR vyjadřuje velkou výšku spojenou se sílou, velikostí, majestátností: *varanda*, *Varda* ○ BARATH ◇ RAT¹, TA3 • V QL uvedeno jako VṚDṚ.

BARAN [Et] *„hnědý“: *varnë* ◇ RUS¹

BARAS [Et] *„žhavý“: *T.* ◇ RUN²

BARATH [PE17, Et] ▷ BAR: *T.* ○ BARAD

BAT [Et] „šlapat, kráčet“: *vanta*, *vanta-* ◇ RAT²

BE « VĪ, VI'I [QL*] „jako“: *elvëa*, *sívë*, *vë*, *vëalta-* ◇ IM² • Není jisté, zda by nemělo být spíše WE; ale patří-li sem sind. *ben* „podle“, je staroeldarský tvar BE pravděpodobnější.

BEL [Et, PE17] „silný, velký“: *T.* ◁ BELEK ○ BAL ◇ POLOD, TULUK

BELEK [Et] ▷ BEL *„velký, mocný“: *T.* ◂ MBELEK ◇ ALAT, TUR • Dle Etymologií se v quen. nevyskytuje, ale QL uvádí výrazy, jež by sem mohly patřit: *velicë*, *velitya-*, *velixë*. Původ hlásky *i* v jejich kořeni je však nejasný.

BEN [Et] „kout, roh“: *T.*

BER [Et] „statečný“: *verië*, *verya*, *verya-* ◇ KAN², STALAG

BEREK [Et] *„divoký, náhlý“: *verca* ◇ RAB¹

BERETH [Et] *„buk“: *T.* ◇ PHER¹

BES [Et] „oženit se, vdát se“: *venno*, *veru*, *vessë*, *vesta*, *vesta-*, *vestalë* • Viz též pozn. ke kořeni WED. QL uvádí ve tvaru VEŘE.

BEW [Et] „následovat, sloužit“: *T.* ○ DEW[1] ◇ NDUR

BILID « VLḶL [QL] ∗„cenný, důležitý“: *vilda-*, *vildima* ○ BALAD ◇ MIR[1]

BOR [Et, QL] „vytrvat“: *vórëa*, *vórima*, *voro* ◁ BORON ◇ OJ[1], STEL × WAR

BORON [Et] ▷ BOR: *voronda*, *voronwa*, *voronwië* ◇ SATAR

BUD [Et] „vyčnívat“ ◂ MBUD

D

DA [WJ] allativní prvek: *-r* (*sir*, *tar*) ○ NA[1] × LO

DAB [Et] „vzdát se, ustoupit, dovolit“: *lav-* ◇ LEK, WAR

DAJ[1] [Et] „stín“ (obyčejný, bez odkazu na tíživou temnotu): *laimë*, *laira*, *lëo* ◇ WATH

DAJ[2] [VT42] ∗„velký“: *T.* ◇ ALAT, UR[2] • Možná sem patří quen. *laita-* „chválit“.

DAJ[3] [PE17] „hrozný, ohavný“: *T.* ◂ NDAJ ◇ ULUG

DAK [VT45] „zabít“ ◂ NDAK ○ DJAK, MAK, NAK

DAL [PE17] „spodek, země“, [Et] „plochý“: *T.* ○ LAD[1] ◇ PAL

DAM [VT45] „bít“ ◂ NDAM ○ TAM[1] ◇ TARAM

DAN [WJ] „vrátit (se), vzít zpět“ ◂ NDAN

DAR [Et] „čekat, zůstat, zastavit se“: *T.* ◇ PUT

DARAK [Et]: *ráca* „vlk“ ◇ ÑGARAM

DARAM [Et] „bít, sekat“: *T.* ○ TARAM

DAT [VT48, Et] „padat (k zemi)“: *lanta*, *lanta-*, *latta* ○ LAT[2] ◇ TALAT

DE [VT48, WJ] zájmenný kořen 2. osoby množného čísla: *-lda*, *-ldë*, *le* ○ LE ◇ KE[1]

DEL [WJ] „jít, putovat“: *lelta-*, *lelya-* ○ LED • Slovo *lelya-* lze odvodit z varianty DEL i LED.

DEM [Et] „smutný, pochmurný“: *T.* ○ DOM × MBER

DEN[1] [WJ] „štíhlý (ale silný), ohebný“: *Lenwë* ◇ NIN[1], THAR[2]

DEN[2] [Et] „díra, mezera, průchod“: *T.*

DER[1] [Et] „dospělý muž“ (jakékoli mluvící rasy): *nér* ◂ NDER ◇ ȝAN[1] • Odvozené slovo má *n* jednak přichýlením k NI[1], NIS, jednak vlivem zesíleného NDER. Pozdější zdroj odvozuje od NER.

DER[2] [PE17] „obtížný“: *T.* ◇ GUR, SRAG

DEW[1] [VT45] „následovat“ ◂ NDEW ○ BEW ◇ KHIL

DEW[2] [PE17] „chybovat, minout, nedosáhnout cíle“: *T.* ◇ LOJ[1]

DIL [Et] „ucpat, zaplnit díru“: *T.* ◇ TAP

DIÑG [Et, VT45] onom.: *T.* ○ TIÑG

DIP [PE17] „slabý, ohnutý, svěšený“: *limpa* ◂ NDIP ◇ KWI

DJAK [HKF, PE14∗] „obětovat“: *yac-*, *yangwa* ○ DAK

DJEL [Et] „cítit strach a odpor, hnusit si“: *yelmë*, *yelta-*, *yelwa* ◇ PHEW

DOȝ [Et] ∗„noc“: *ló*, *lómë* (& DOM), *lóna* × AR[2]

DOM [Et] „bledý, mdlý“: *lómë* (& DOȝ), *tindómë* ○ DEM • Původním významem zde uvedeného *lómë* bylo „šero, soumrak“; toto však splynulo se slovem odvozeným od DOȝ „noc“. Význam kořene se zachovává ve slově *tindómë*.

DOR [WJ, PE17] „vysušený, tvrdý, tuhý, nepoddajný“: *norna*, *Norno* ◂ NDOR[2] ◁ DORON ◇ PARAK, STAR, TARAG • Počáteční *d-* se mění na *n* vlivem *n* v následující slabice.

DORON [Et] ▷ DOR „dub“: *lindornëa*, *norno* • QL odvozuje od NOŘO.

DUB[1] [Et] „ležet, těžce doléhat“: *lumna*, *lumna-* ○ LUB

DUB[2] [PE17] ∗„ohýbat“: *lúva* ◂ NDUB ◇ KUȝ • VT47 odvozuje od LU[2].

DUJ [VT48, Et] „proudit, lít se; zaplavovat, máčet“: *luimë*, *luita-* ◇ LOG, SIR

DUL [Et] „skrývat, halit“ ◂ NDUL

DUN [Et] „tmavý (o barvě)“: *T.*

E

EK[1] [VT48, Et, QL] „hrot, špička“: *ecco*, *pipinehtar* ◁ EKET ○ NEK[1] ◇ EREK, NAS,

TIL¹

EK² [VT49∗] ≀ KE² kořen vyjadřující možnost n. nejistotu: *ec-*, *∗encë*

EKES [VT47] ≻ KES „ostatní, jiný“: *exa*, *exë*

EKET « EKTI [Et] ▷ EK¹ „kopí“: *ehtë*, *ehtyar*

EL [WJ, PE17, Et] „hvězda“: *él*, *ela*, *élë*, *menel* ◁ ELEN • Tato skupina slov se zakládá na nejstarším slově, které u Cuiviénenu zaznělo. Bylo to zvolání „hle!“, jež elf vyslovil, když spatřil hvězdy. To se také uvádí jako původní význam kořene.

ELEN [WJ, PE17] ▷ EL „hvězda“: *elda*, *Eldar*, *elen*, *Elentári*, *elenya*

ELED [WJ, Et] ≻ LED „odejít“: *Eldo* • Toto slovo je pojmenováním elfů, kteří se vydali na západní cestu; slovo *Elda* je odlišného původu a vztahuje se k „Hvězdnému lidu“, tedy ke všem elfům. V quenijštině se *Eldo* téměř nepoužívá a jeho význam pojmenování *Elda* převzalo.

EM¹ [PE17] „zobrazovat“: *emma*, *indemma*, *quantemma*

EM² [VT48] „matka“: *emil*, *emmë* ○ AM¹

EN¹ [VT47, 48, PE17] „znovu“, pův. význam možná „stále“: *en-* (*enyalië*) ◁ ENET ◇ AT²

EN² [Et] „tam, tamhle“, v časových souvislostech ukazuje do budoucnosti: *en*, *enta*, *enwa*, *enyárë* ◇ TA¹ × JA²

EÑ [VT39] „být, existovat“: *Eä*, *ëa-*, *ëala*, *engwë* ◇ NA²

ENED [Et, PE17] ≻ NED „střed“: *endë*, *Endor*, *enya* ○ ENEL

ENEK [VT47, 48, Et] ≻ NEK³ „šest“: *enenquë*, *enquë*, *enquië*

ENEL [VT47] ≻ NEL „uprostřed, mezi“: *enel*, *enelmo* ○ ENED

ENET [VT48] ▷ EN¹: *enta*, *entë*

EP [VT42, 44, 49∗] prostorově „před“, časově „po“: *ep(e)-* (*epessë*), *epë*, *epeta*, *epetai* ○ AP² × NO² • Toto zdánlivé zmatení významu vychází z toho, že budoucnost je v quenijštině „to, co máme *před* sebou“.

ER [VT42] „jeden, jediný“, [Et, QL] „být o samotě“: *er*, *erda*, *eressë*, *eressëa*, *erinqua*, *Eru*, *erumë*, *erya* ◇ MIN

ERED [Et] ≻ RED¹: *erdë* „semeno“

EREK [Et] „trn“: *erca*, *erca-*, *ercassë* ◇ EK¹, NAS

ES [Et] „označovat, jmenovat“: *essë*, *esta-*

ESED [WJ, Et] ≻ SED „klid, odpočinek“: *Estë* • Třebaže v quenijštině (narozdíl od sindarštiny) je tento rozšířený základ vyhrazen pro jméno jedné z Valier, někdy se používá místo základního SED, kterýžto svou podobou *ser-* má v češtině nešikovné asociace.

ESEK [Et] ∗„rákosí“: *escë*

ESTEL [WJ] ≻ STEL: *estel* „naděje“

ET [Et, VT45, 48] „ven, vně“: *et*, *et-* (*etsir*), *etsë*, *ettelë*, *ettelëa* ◁ ETER ◇ AW¹, LO × MI

ETER [Et] ▷ ET „otevřít se“: *T.* ◇ PAT¹ × KHOL

EW [PM] ≀ WE² ∗„osoba“: *T.*

G

GAJ¹ [PM] „úcta, bázeň“, [WJ] „ohromit, vyděsit“: *aica*, *aiya!*, *áya* ◁ GAJAR, GAJAS¹, GAJAS² • Jinde se jako základ uvádí AJ¹.

GAJ² [Et]: *aira* „červený, ruměný“ ◇ KARAN, ROJ², RUS¹

GAJ³ [PE17] „zet, rozšiřovat se, otevírat se“ ◁ GAJAR ◂ ÑGAJ² ◇ GAS

GAJAR [PM] ▷ GAJ¹, [PE17] ▷ GAJ³ „moře“ (pův. Veliké moře): *airon*, *ëar* • Jinde odvozováno od AJAR bez souvislosti s velikostí či hrůzou.

GAJAS¹ [PM, VT43∗] ▷ GAJ¹ „svatý, posvátný“: *aira*, *airë*, *airëa*, *airita-*, *aista* ◇ AJAN • Jinde se odvozuje od AJ¹.

GAJAS² [Et] ▷ GAJ¹ „strach“: *aista-* ◇ RUK

GAL¹ **1.** [PE17] „růst (jako rostliny), vzkvétat, být silný, zdravý“, **2.** [Et] „prospívat, dařit se“: *alma*, *almarë*, *almárëa*, *almië*, *alya* ◁ GALAD, GALAS¹ ◇ LAW¹ • Druhý význam tohoto kořene a slova z Etymologií byla patrně přesunuta k AL¹.

GAL² [Et, VT45, PE17] „svítit“: *úyalë* ◂ ÑGAL ○ GIL, KAL

GALAD [Et, UT] ▷ GAL¹ „strom (rozložitý)“: ∗*al*, *alda*, *Aldaron*, *aldëon* ◇ ORON

GALAS¹ [Et] ▷ GAL¹ „veselit se, být šťastný“: *alassë*, *alassëa* ◇ MBER

GALAS² [QL∗] „mramor“: *alas*, *alasca*, *alasta*

GAP [Et] „hák, dráp“: *ampa* ○ GAT¹ ◇ REP

GAR [Et] ∗„mít, držet, vlastnit“: *aran*, *arda*, *armar*, *arwa*, *-arwa* (*aldarwa*), *aryon* ◁ GARAT ○ ŽAR ◇ KHER • Jiná, pozdější etymologie slova *aran* je uvedena u kořene ARAN.

GARAT [Et] ▷ GAR: *arta* „opevnění“

GAS [Et] „zet, zívat“: *assa* ◇ GAJ³, JAG

GAT¹ [Et] ∗„chytit, zachytit“: *atsa* ○ GAP ◇ REP

GAT² [Et] ∗„jeskyně“: *T.* ○ GATH ◇ PHELEG, ROD

GATH [Et] ○ GAT²

GAW [Et] „vymyslet, vynalézt“: *aulë*, *Aulë* (lidová etymologie), *auta-* ○ GOW

GEÑG [Et, VT45] „nemocný“: *engwa*, *Engwar*, ∗*yengwa* ◇ KWOL, LEW

GEREN [QL∗] „železo, ocel“: *eren* ○ JEREN ◇ AÑG

GIL [Et, PE17] „svítit (bíle n. bledě)“: *Ilma*, *Ilmen*, *tingilindë*, *tingilya* ◂ ÑGIL ○ GAL², RIL, SIL, THIL ◇ IT¹

GIR [Et] „třást se, chvět se“: *T.* ◇ KWATH, PAP

GJEL [Et] ∗„radovat se, jásat“: *yello* ◇ MBER

GJER [Et] ∗„opotřebovávat“: *yerna*, *yerya-*

GLAD [PM] ► LAD² „smát se“: *T.*

GLAM [Et] ► LAM ∗„zvuk, hluk“: *T.* ○ ÑGJALAM

GLAN [VT42] ► LAN¹ „okraj, lem, hranice, mez“: *T.*

GLAWAR [Et] ► LAWAR ∗„zlato, zlaté světlo“: *T.*

GLIB [VT45] ► LIB² ∗„mast“: *T.*

GLIÑG [Et] ► LIÑG „viset“: *T.*

GLIR [Et] ► LIR „zpívat“: *T.*

GLIS [PE17] ► LIS ∗„med“

GLOS [VT42] ► LOS² „bílý“: *T.* ○ GOLOS

GOLOB [Et]: *olwa* „větev“ • Jinde uvedeno jako OLOB.

GOLOS [Et] ▷ LOS² ∗„sníh“: *olos*, *olossë* ○ GLOS ◇ SRIS

GON **1.** [PE17] ∗„kámen (jeden)“: ∗*on* **2.** « ONO [QL] „tvrdý“: *onin* ◁ GONOD

GONOD [Et] ▷ GON „kámen (materiál)“: *on*, *ondo*, *Ondolindë*, *onwa* ◇ SAR¹

GOR [Et] „prudkost, ukvapenost, pud“: *ormë*, *orna* ○ ŽOR¹, ŽOR², KHOR ◇ ALAK

GOS [Et] „hrůza, děs“: *ossë*, *Ossë* (lidová etymologie) ○ GOTH ◇ ÑGUR², RUK, THOS • Jiné odvození viz OS².

GOTH [Et] ○ GOS

GOW [Et] „vymyslet, vynalézt“ ○ GAW

GRAW [VT47]: *röa* „pes“ ◇ SAW²

GROJ [Et] ► ROJ² „červený, zrzavý“: *T.*

GRON [PE17] ► RON² „pevný, hmotný“: *T.*

GROT [WJ] ► ROT „kopat tunel, hloubit“: *T.*

GRUD [VT45] ► RUD ∗„kyj“: *T.*

GRUK [WJ] ► RUK „strach“: *T.*

GU [Et] ≀ UG¹ záporný kořen, často se zlými souvislostmi: *u-*, *ú-* (*úvanimor*) ○ U ◇ BA, LA, MU • Pozdější zdroje mají záporný prvek *ú* bez souhlásky už v prajazyce (U) a neuvádějí „zlé souvislosti“.

GUR [PE17] „obtížný, tuhý, těžký, těžkopádný“: *urda*, *ur-*, *uru-* (*urucarin*) ◇ DER², SRAG

GWAL [PE17] „být podrážděn, vzrušen“: *inwalmë*, *walda*, *walmë*, *walta-*, *walya-* ○ WAL

GWEN [Et] ∗„svěží, světlezelený“: *wén*, *wenya* ◇ LAJAK, NETH¹, WIR² • Asociováno s WEN¹ „dívka“, ale je to od původu odlišný kořen.

3

ŽAN¹ [Et] „samec, muž“: *hanu*, *hanwa* ◇ DER¹ × IN¹

ЗАН² « HAN [VT43] „přidat, zvětšit, ocenit“: *han*, *hanta-* ○ AN¹

ЗАR [Et] „mít, držet“: *haran*, *harma*, *harwë*, *harya-*, *haryon* ○ GAR

ЗЕК « HEK [WJ] „zvlášť, odděleně, samostatně“: *Heceldamar*, *hecil*, *hecilë*, *hecilo*, *hehta-*, *hequa*

ЗЕL [Et] „nebe, obloha“: *hellë*, *helwa* ○ KHEL

ЗО [WJ, Et] „z, od, pryč“ (z pohledu mimo objekt, o němž je řeč): *hó-* (*hócir-*), *-o* ◇ AW¹, LO

ЗОR¹ [VT41] „varovat, radit, pobízet, naléhat“ (zejm. o hnutích mysli): *or-*, *órë* ○ GOR, KHOR ◇ NID • Odvozená slova ztratila počáteční souhlásku, což je patrně jev nepravidelný; nastal možná kvůli pozdější významové asociaci s kořenem OR.

ЗОR² [VT45]: *horro*, *orro* výkřik strachu, bolesti či znechucení ○ GOR

I

IB¹ [QL] „rojit se, hemžit se“: *imbilë*, *imbilincë*

IB² [PE17] ∗„útes, sráz“: *imbë* (& IM¹) • Ve VT45 zřejmě totéž uvedeno jako IMBE „hluboké údolí“.

ID [Et, PE17] „toužit, přát si“: *indo*, *írë*, *írima* ○ IR ◇ JES¹, KHO, MER • Pozdější etymologie slova *indo* je uvedena u základu INID.

IKW [QL] „žádat, prosit“: *iquin*, *iquis*, *iquista*, *iquista-*

IL [Et, VT48] „vše“: *il-* (*ilquen*), *ilqua*, *ilya* ◁ ILU ◇ KWA¹

ILIM « ILI [QL∗] „mléko“: *ilimba*, *ilin*

ILU [Et] ▷ IL „vesmír, vše“: *ilu*, *ilu-* (*ilucara*), *Ilúvatar*, *ilúvë*

IM¹ [PE17, VT45, QL] ≀ MI „v, uvnitř, dovnitř“: *imbë*, *imbi*, *imbit*, *imi*

IM² [QL] „stejný, podobný“: *iminqua*, *inqua*, *inquilë* ◇ BE

IN¹ [Et] ≀ NI¹ „samice, žena“: *inimeitë*, *inya* × ЗАN¹

IN² [PE17] „srdce, mysl, nitro“ ◁ INID

INID [VT41] ≻ NID, [PE17] ▷ IN² „mysl, nitro“: *indo*, *indómë* • Etymologie odvozují od ID.

INIK [Et] ∗„tušit, předpokládat“: *inca*, *intya*, *intya-*, *intyalë* ◇ NAW

IÑG [PM] ∗„nejvyšší“, [Et] „první, přední“: *inga*, *ing(a)-* (*ingaran*), *ingor*, *Ingwë* ◇ MIN

IR [PE17] „toužit, přát si“: *írima* ○ ID • VT45 vykládá jako „krásný“ – jsou to zřejmě různé způsoby, jak zakořenit příd. jm. *írima*.

IS¹ [Et, VT41, QL] „znát, vědět“: *ista-*, *Istari*, *istima*, *istya*, *istyar* ◇ KHAN¹, ÑOL, SAJ¹

IS² [QL] ∗„bílý, bledý“: *is*, *isca*, *iscanë* ◇ NIKW

IT¹ [PM, PE17] „blýskat se, třpytit se, zářit“: *ita-*, *íta*, *Itaril*, *itila* ◇ GIL, RIL

IT² [QL] „kousat, bodat“ (o hmyzu), přen. „rozčilovat“: *itis*, *itisya-*, *itsë* ◇ NAK

ITHIL [Et∗] ≻ THIL „Měsíc“: *Isil* × ANAR

J

JA¹ [PE17] částice vztažných zájmen a příslovcí: *ya*, *yassë* ○ MA¹

JA² [Et, QL] „tam, támhle, tehdy“: *yá*, *yalúmë*, *yalúmëa*, *yana*, *yára*, *yárë*, *yáressë* × EN² • Podle PE17 jsou oba kořeny JA původně totožné.

JAB [Et, QL] „plod“: *yav-*, *Yavanna*, *yávë*, *yausta* ◇ MAR¹

JAG [PE17] „mezera, propast“, [Et] „zet, zívat“: *yanga-*, *yáwë* ◇ GAS

JAJ [Et] „vysmívat se“: *yaiwë*

JAK¹ [Et]: *yat* „krk“ ○ JAT

JAK² [QL] „kus hovězího dobytka“: *yacco*, *yaxi*

JAL [VT46]: ∗„volat, povolávat“: *enyalië*, *yal-* ○ JAM

JAM [VT46, QL] „křičet, volat“: *yam-*, *yáma*, *yambo* ○ JAL ◇ KAN¹

JAN¹ [PE17] „široký, rozlehlý; obrovský“: *yána*, *yanda* ◇ PAL

JAN² [Et]: *yána* „svatyně“ ≺ AJAN

JAR [Et] „krev“: *yár* ◇ SEREK

JAT [Et, QL] „spojit“: *yanta*, *yanwë*, *yatta* ○ JAK[1] ◇ LIM × KIL

JE [VT46] „být“: *-ië*, *ye* ◇ NA[2] • Kořen zvláštní formy slovesa „být“ vyskytující se jen ve Fírielině písni.

JEL [Et] „dcera“: *-iel* (*Uinéniel*), *yeldë* ○ JEN[2] • V Etymologiích zrušeno a změněno na JEN[2], ale později patrně obnoveno [PE17, UT].

JEN[1] [Et] „rok“: *Endien*, *linyenwa*, *yén*

JEN[2] [Et] „dcera“: *-ien* (*Arien*), *yendë* ○ JEL, JON

JER [VT46] „cítit sexuální touhu“: *yérë* ○ JES[1]

JEREN [QL] „železo, ocel“: *yeren* ○ GEREN ◇ AÑG

JES[1] [Et] „toužit“: *yesta-* ○ JER ◇ ID, MIL[1]

JES[2] [Et, LotR∗] „předcházet“: *yessë*, *yessëa* ◁ JESET × NDEW • Etymologie uvádí ES, ESET, a to s otazníkem. Na základě údajů z Pána prstenů se kořen mění na JES, JESET.

JESET [Et, LotR∗] ▷ JES[2]: *yesta* ◇ MIN

JO [WJ] „s, dohromady“, ke spojení více než dvou objektů: *yo*, *yo-* (*yomenië*) ○ WO

JOD [PE17] „ohrazovat, uzavírat“: *-ion(dë)*, *yonda*, *yondë*, *yonna*, *yonwa*, *yor-* ◇ PEL[1]

JOL [QL] „zapáchat“: *yol-*, *yolmë* ○ ÑOL × NARAD

JON [Et] „syn“: *-ion* (*Anárion*), *yondo* ○ JEN[2], ÑGJON

JU [Et] „dva, oba“: *yú-* (*yúcalë*), *yúyo* ◇ AT[2] • Možná sem patří i duální koncovka *-u*.

JUK [Et] „použít“: ∗*yuhta-* ◇ MAG[2]

JUL[1] [PE17, WJ] „pít“: *yulda*, *yulma*, *yulmë* ○ UL ◇ SUK[1], SUG, SOK

JUL[2] [Et] „doutnat“: *yúla*, *yulma*, *yulmë* ◇ RUN[2]

JUR [Et, QL] „běžet“: *yur-*, *yuro* ◇ LOKW, LOP, NOR

K

KA [VT47] „dům, domov“ ◁ KAW[1]

KAB [VT47] „držet, zadržovat, obsahovat“, [Et] „dutina“: *camba*, *cambë* ○ KAM[3] ◇ MAP

KAJ[1] [Et, PE17, QL] „ležet“: *caila*, *caima*, *caimasan*, *caimassë*, *caimassëa*, *caita-* ○ KHAW[2]

KAJ[2] [∗] krátký základ číslovky „deset“ ◁ KAJAN ○ KWAJ

KAJAN [Et] „deset“: *cainen* ○ KWAJAM • Zřejmě změněno na kořeny začínající na KW.

KAK [QL] „smát se“: *cac-*, *cancalë* ◇ LAD[2], MIR[2]

KAL [Et, VT47, PE17] „svítit (obecné slovo)“, [QL] „svítit zlatě“: *cal-*, *cala*, *calaina*, *calima*, *callo*, *calma calta-*, *calya-* ≺ AKAL ◁ KALAR ○ GAL[2], ÑGAL, SKAL

KALAK [VT47] „sklo“: *calca* ◇ KHJEL

KALAP « KALPA [Et] „nádoba na vodu“, [QL] „držet, obsahovat“ (zejm. o kapalinách): *calpa*, *calpa-* ○ KULUP • V QL psáno KLPL.

KALAR [Et, VT47, PE17] ▷ KAL „světlo“: *calar* ◁ AKALAR

KAM[1] [QL] ∗„červený“: *camillo*, *camilot*, *campilossë*, *campin* ◇ KARAN

KAM[2] [VT44] „hodit se, souhlasit“: *ócama-*

KAM[3] [VT47∗] „dostat“: *cam-* ○ KAB ◇ ÑGET

KAN[1] [PM, VT47] „hlasitě volat“, odtud „povolávat, velet, požadovat“; [PE17] „vést“: *can-*, *cáno*, *canwa* ○ KON ◇ JAM; KHES[1]

KAN[2] [Et] „odvážit se“: *cánë*, *canya* ◇ BER, NOL

KAN[3] [VT47, 48] „čtyři“: ∗*canquë* ◁ KANAT

KANAT [VT47, Et] ▷ KAN[3] „čtyři“: *canta*, *cantëa*

KANU « KANA [QL] „olovo“: *canu*, *canuina*, *canuva*

KAP [QL, Et] „skákat“: *cap-*, *capta-* ◇ KHAL[2]

KAR [Et, PE17, QL] „dělat, vyrábět, stavět“: *car-*, *Carmë* ○ KJAR ◇ MAJ¹, TAN¹

KARAK [Et, QL] „ostrý tesák, osten, zub“: *caraxë*, *carca* ○ KHARAS ◇ NELEK • QL má ve tvaru KṚKṚ.

KARAN [Et, QL] „červený“: *carnë*, *Carnil*, *carnimírië* ◇ GAJ², KAM¹, ROJ²

KARAP « K^A RP^A R [QL] „škubat“: *carpalë*, *carpalima*, *carpan* ◇ RIK³

KAS [Et, PE17, QL] „hlava“: *cár*, *cassa*, *castëa*

KAT [Et] „tvar“: *canta*, *canta-* ◇ WEN²

KAW¹ [PE17] „kryt, úkryt“, [VT47] ▷ KA „dům, domov“: *cauma*, *cöa* ◇ MBAR

KAW² [QL] „shýbat se, sklánět se“: *cauca*, *cauco*, *cauta-*, *cav-* ◁ KAWAR ◇ KU3, NDUB

KAWAK¹ [WJ] „vrána“ (onom.): *quáco* ◇ KOROK¹

KAWAK² [VT47] „žába“ (onom.): *quácë*

KAWAR [QL*] ▷ KAW² „bát se“: *caurë*, *caurëa* ◇ RUK

KE¹ [VT48] zájmenný kořen 2. osoby j. č. v důvěrné formě: *ce*, *tyë* ◇ DE, LE

KE² [VT47, 49] ≀ EK² slovní základ vyjadřující možnost, nejistotu: *cé*

KEK [QL] „kvokat“ (onom.): *cecet* ◇ KWA², KOROK², POROK

KEL [Et, PE17, QL] „jít, běžet (zvl. o vodě), plynout, stékat“: *celma*, *celumë*, *ehtelë* ○ KJEL¹, KJEL², KWEL ◇ SIR, UL

KEN [VT41, PE17] „vidět, vnímat, všímat si“: *cen-*, *cenda-* ○ KHEN ◇ TIR, THE

KEM [Et, VT45, QL] „půda, země, hlína“ ◁ KEMEN

KEMEN [*] ▷ KEM: *cemen*, *cemna*, *cemnaro*, *Kementári* • Kořen je psán jako KEM, ale odvozená slova ukazují na rozšířený kořen KEMEN.

KES [VT47] *„jiný, ostatní“ ≺ EKES ◇ KHJA

KETH [PE17] „vyšetřovat, zkoumat“: *ces-*, *cesya-*, *cesta-*, *ecces-* ◇ SAK

KEW¹ [VT48] *„nový, čerstvý, opakovaný“: *ceuranar*, *ceurë*, *ceuta-*, *céva*, *-quë* (*minquë*) ◇ WIN

KEW² [PE17] „žít (o rostlinách)“: *laiquë*, *quëa* ◇ LAW¹

KHAD [VT45] „sedět“, [QL] „lpět, zůstávat“: *har*, *har-*, *harë* ○ KHAM • V Etymologiích kořen zrušen a změněn na KHAM, sloveso *har-* se však v této podobě vyskytuje v Cirionově přísaze. V QL uvedeno jako HAŘA.

KHAG [Et] *„mohyla, hromada“: *hahta* ◇ KUB

KHAJ [Et, VT45] „daleký, vzdálený“: *avahaira*, *eccaira*, *haira*, *háya* ◇ PALAN

KHAL¹ [Et, PE17] „zvednout, zvýšit“: *halla* ◇ OR • Podle PE17 souvisí s KAL „světlo“: vyjadřuje vl. pohyb vzhůru – k obloze, ke světlu.

KHAL² « HALA [QL] *„skákat“: *haloisi*, *haloitë*, *halta-* ◇ KAP

KHAM [Et, VT45] „sedět“: *hamma*, *ham-* ○ KHAD

KHAN¹ [Et] „rozumět, chápat“: *handa*, *handassë*, *handë*, *handelë*, *hanya-* ◇ IS¹, SAJ¹

KHAN² [VT47] „bratr“: *háno* ◇ TOR¹

KHAP¹ [VT41] „vázat, upevňovat, zbavovat svobody“, [PE17] „držet, zadržovat, ponechávat“: *hampa* ○ KHEP × LER

KHAP² [Et] „obalit, zahalit“: *T.* ◇ LAP¹, WAJ¹

KHAR [VT45] *„přilba“: *harna* ◁ KHARAN, KHARAP ◇ STOL

KHARAN [VT45] ▷ KHAR

KHARAP [VT45] ▷ KHAR „přilba“: *harpa*

KHARAS [Et] *„sráz, ostrá skála“: *T.* ○ KARAK

KHAT [QL, Et] „vrhat, metat“: *hat-*, *hatal*, *hatsë*, *hatsëa*

KHAW¹ [PE17] *„obrovský“: *höa*, *haura* ◇ ALAT × PIK

KHAW² [Et] „odpočívat, být v klidu“: *hauta-* ○ KAJ¹ ◇ SED • V sindarštině asociováno s KHAG „mohyla, hrob“.

KHEL [QL*] „fialový“: *helilohtë*, *helin*, *helinillë*, *helinwa*, *helinquila* ○ 3EL • Bylo

by možno aktualizovat též jako 3EL, a potom by bylo totožné s kořenem pro „nebe, oblohu“.

KHELEK [Et] „led“: *helca*, *helcë* ○ KHJELES • V QL jako HELE, HḶḶ.

KHEN [VT45, PE17] „vidět, dívat se, hledět“ ◁ KHENED ○ KEN

KHENED « KHEN-D-E [Et] ▷ KHEN „oko“: *hen*

KHEP [VT41, PE17] „zadržovat, ponechávat (si)“: **hep-* ○ KHAP¹

KHER [Et, QL] „vládnout, ovládat, vlastnit“: *héra*, *heren*, *herenya*, *heri*, *heru* ◇ GAR, TUR

KHES¹ [VT45] „velet“: *hesto* ◇ KAN¹

KHES² « HESE [QL] „vadnout“: *hessa*, *hesta-* ◇ KWEL

KHIL [Et, PE17, WJ] „následovat“: *Hildor*, *hilya-*, *tarhildi* ◇ DEW¹

KHIM [Et] „lpět, lnout“: *haimë*, *himba*, *himya-* ◇ LEB

KHIN [WJ, PE17] „dítě“: *Eruhíni*, *hína* ◇ SELED

KHIR [PE17] „najít“: *hir-*

KHIS [Et, QL] ○ KHITH • V QL jako HISI.

KHITH [Et, PE17] „mlha“: *hísë*, *hísië*, *hiswa*, *hiswë* ○ KHIS, MITH

KHJA [VT49*] „jiný“: *ahya-*, *hya* ◇ KES

KHJAR [Et] „levice“: *hyarma*, *hyarmaitë*, *hyarmen*, *hyarmenya*, *hyarya* ◇ KURUM × PHOR

KHJEL [Et] „sklo“ ◁ KHJELES ◇ KALAK

KHJELES [Et] ▷ KHJEL: *hyellë* ○ KHELEK

KHO [Et] „srdce“ (fyzicky): *T.* ◁ KHON ◇ ID

KHOL [PE17] „zavřít“: *holla*, *holta-*, *holya-* ◇ PAK ○ SKOL × ETER

KHON [Et, QL] ▷ KHO „srdce“: *hón*, *hondo* • QL uvádí jako HONO.

KHOP [Et] *„přístav“: *hópa*, *hopassë* ◇ LOD

KHOR [Et] „spouštět, hnát“: *hórë*, *hórëa*, *hormë*, *horta-*, *hortalë*, *horya-* ◇ SIW ○ GOR, 3OR¹

KHOT¹ « HOTYO [QL] „kýchat“: *hontë*, *hontyë*, *hot-*, *hontossë* ◇ TJOS

KHOT² [PE17] „shromáždit (ve zmatku), pomíchat“: *hosta-* ○ KHOTH

KHOTH [Et, QL] „shromáždit“: *hossë*, *hosta*, *hosta-*, *hostar* ◇ KOM¹ • Pro další slovo *horma* [QL] bychom patrně potřebovali variantu KHOS.

KHU [PE17] „klít, proklínat“: *húna*, *húta-* ○ SKU × AJ¹

KHUG [Et] „štěkat, výt“: *huan*, *huo* ◇ ÑGAW, SAW²

KIL [Et] „dělit“: *cilmë*, *cilya* ○ KIR, SKIL ◇ STAK × JAT

KIR [Et, PE17, QL] „řezat, sekat, roztínat“: *certa* (přes sind.), *cirmë*, *cirya*, *ciryamo* ◁ KIRIK, KIRIS ◇ PHALAK, RIS, SJAD

KIRIK [Et] ▷ KIR *„srp“: *circa*

KIRIS [Et, VT45, QL] ▷ KIR+RIS „řezat, sekat“: *cirissë*

KIT [QL] „lechtat“: *citya-*, *cityalë*, *cityalëa*

KJAB [Et, QL] „chuť“: *tyausta*, *tyav-*, *tyávë* • QL uvádí jako TYAVA.

KJAR [Et] „způsobit“: *tyar-*, *tyaro* ○ KAR

KJEL¹ [Et] „končit“: *tyel*, *tyel-*, *tyelima*, *tyelma* ○ TEL¹, KEL ◇ MET, TELES

KJEL² [PE17] „pomalu, postupně klesat“: *tyellë* ○ KEL ◇ NDU × AM²

KJELEK [Et] „svižný, čilý“: *tyelca* ◇ LAK¹ × LUB

KJELEP [Et, PM] „stříbro“: *telemna*, *telpë*, *telpilin*, *telpina*, *telpingwë* • Quenijská slova odvozená od tohoto kořene by v důsledku pravidelného hláskového vývoje začínala na *ty-*, ale pod vlivem telerijštiny se častěji používají tvary na *t-*.

KOJ [QL] „žít“: *coimas*, *coina*, *coirë*, *coirëa*, *coivië*, *coitë* ○ KUJ ◇ LAW¹, WEG² × ÑGUR¹ • Viz též pozn. ke kořeni KUJ.

KOL [VT39, PE17] „nést“: *cólë*, *cólemaina*, *cóleva*, *collo*, *cólo* • QL má v podobě KOHO a s překladem „snášet, trpět“.

KOM¹ [PE17] „shromažďovat, sbírat (se) – přinést či přijít na jedno místo“: *combë*, *comya-*, *ócom-*, *ocombë* ◇ KHOTH × SPAR²

KOM² [QL] *„kulatý“: *cóma*, *cómëa* ○ KOR ◇ NDOL¹

KON [PE17] „vést; pán“: *Turucondo* ○ KAN[1] • Vedle KAN[1] druhá varianta vysvětlení sind. jmen *Turgon*, *Fingon* ap.

KOR [Et, PE17] „kulatý“, [QL] „být kulatý, valit se“: *corin*, *corna*, *cornë*, *coron*, *coromindo* ○ KOM[2], SKOR ◇ RIN

KOROK[1] « KORKA [Et] „vrána“ (onom.): *corca* ◇ KAWAK[1]

KOROK[2] [VT47] „slepice“ (onom.) ○ POROK ◇ KEK

KOT[1] [Et∗] „zápasit, mít spor“: *cotsë*, *cotya*, *cotumo* ≺ OKOT ○ KOTH • Tato varianta kořene byla sice v Etymologiích zrušena, ale odvozená slova nasvědčují jeho platnosti.

KOT[2] [QL∗] „ořech“: *cotë*, *cotsëa*, *cottulë*, *cotulwë*

KOTH [Et, QL] „zápasit, mít spor“: *cos*, *costa-* ○ KOT[1], ÑGOTH • V QL psáno KOSO.

KU [Et, VT45]: *cucua* „holubice“ (onom.)

KUB [Et]: *cumbë* „hromada, návrší“ ○ KUP, KUM[2] ◇ KHAG, TUN

KU3 [Et] „oblouk“: *cú*, *cúna* ◇ DUB[2], KAW[2], LU[2]

KUJ [Et] „probudit se, oživnout“: ∗*cuiva*, *cuivë*, *cuivëa*, *cuivië*, *Cuiviénen*, ∗*eccuita-* ○ KOJ, TUJ × PHUM • Někt. doložená slova působí mírné zmatení kořenů KOJ a KUJ (významově i zvukově příbuzných); nečiní však velkých problémů je rozlišit a několik slov jim případně přizpůsobit: navrhuji základ *coi-* pro „život“, *cui-* pro „probouzení, bdělost“.

KUL [Et] „zlatorudý“, [QL] „zlato“: *culda*, *culina*, *cullo*, *culuina*, *culuma*, *culusta* ◇ LAWAR

KULUP « KLPḶ [QL] „držet, obsahovat“ (zejm. o kapalinách): *culpa-* ○ KALAP

KUM[1] [Et] „prázdný“: *cúma*, *cumna* ◇ LUS

KUM[2] [QL] „nahromadit, navršit“: *cum-*, *cumba*, *cumbë* ○ KUB × SAP

KUP [QL] „hrb“: *cumpo*, *cupta-*, *cuptulo* ○ KUB ◇ TUM

KUR [Et] „(technická) dovednost, chytrost“: *curo*, *Curumo*, *curwë* ◇ PHIN[1] • Tento kořen zjevně používá pevnou ómatainu: KURU.

KURUM [Et] ∗„levý“: *T.* ◇ KHJAR

KWA[1] [WJ, VT42] „plný, úplný, celý“: *aqua*, *-qua*, *-inqua* (*alcarinqua*) ◁ KWAJ, KWAT ◇ IL × LUS

KWA[2] « QAHA, QAQA [QL] ∗„kachna“ (onom.): *quá*, *quaqua-* ◇ KEK

KWA[3] [VT45] „něco“: *ilqua*

KWAJ [VT42] ▷ KWA[1] „deset“, jakožto „všechno, všech deset prstů“ (při počítání) ◁ KWAJAM ○ KAJ[2]

KWAJAM [VT42] ▷ KWAJ: *quain*, *quainëa*, *quëan* ○ KAJAN

KWAL [Et, QL] „zemřít (v bolesti)“: *qualin*, *qualmë*, *qualumë*, *qualúmëa*, *unqualë* ○ KWEL, KWOL

KWAM [QL, Et] ∗„nevolnost“: *quam-*, *quamba*, *quámë*, *quámëa* ◇ LEW, SLIW

KWAP [QL] „obchodovat, smlouvat“: *quap-*, *quapta-*, *quampa*, *quampalë*, *quaptalë* ◇ MBAKH

KWAR [VT47, PE17] „stlačovat, svírat, mačkat“, [Et] „pěst, sevřená ruka“: *quár*, *quárë* ◇ STAG, THAG; MA3, MAP

KWAT [WJ, Et, QL] ▷ KWA[1] „plný, úplný, celý“, [PE17] „plnit“: *quanta*, *quat-*

KWATH « QASA [QL] ∗„třást se“: *quas-*, *quasil*, *quasilla* ◇ GIR, PAP

KWE [WJ] nejstarší kořen týkající se vokální řeči: *equë*, *eques* ◁ KWEN, KWET

KWEL [Et, QL] „slábnout, uvadat, umírat“: *quel-*, *quelmë* ◁ KWELEK ○ KEL, KJEL, KWAL, KWOL ◇ KHES[2], ÑGUR[1], PHIR

KWELEK [QL] ▷ KWEL ∗„rozkládat se, hnít“: *quelehtë*, *quelet*, *queletya-*, *quelexië*, *quelexima* • Tento rozšířený kořen není uveden, ale v odvozeninách jej lze dobře rozeznat.

KWEN [WJ] ▷ KWE ∗„ten, kdo mluví“, odtud „osoba, elf“: *quén*, *-quen* (*roquen*), *Quendelië*, *Quendi*, *Quenya* ◇ ELED • Tato slova vznikla v době, kdy elfové žádné jiné mluvící bytosti neznali a schopnost řeči považovali za svou nejvýraznější

vlastnost. Souvislost slov s původním významem se však oslabila, takže kupříkladu neurčité zájmeno *quen* se může bez jakýchkoli problémů vztahovat třebas i k němým trpaslíkům.

KWER [PE17] „otáčet se“: *nuquerna*, *quer-* ◇ PEL[2]

KWES [Et] ∗„ptačí pero“: *quessë*, *quesset* ◇ PIL[1]

KWET [Et, QL, PE17] ▷ KWE „mluvit, říkat, oznamovat“: *quet-*, *quetil*, *quenta*, *quentalë*, *quentaro*, *quentëa*, *quetta* ◇ NJAR, NJAT

KWIKW [QL] „svěšený, ochablý“: *quinqua*, *quinquelë*, *quinquenna* ○ PIP ◇ DIP

KWIL [QL] ∗„barva; zdobení“: *quilë*, *quilëa*, *quilin*, *quillë*, *quiltassë*, *quilya-*

KWILID « QḶŘḶ [QL] „klid“: *quilda*, *quildarë*, *quildë* ◇ LUR, RUȝ, SED

KWILIT « QḶTḶ [QL] „pás“: *quilta*, *quilta-* ◇ RIP[2]

KWIN[1] [PE17] „hřeben, výběžek, horní hrana“: *quínë*, *quinna* ◇ PEK

KWIN[2] [QL] „pištět“: *quin-*, *quínë*, *quínëa* ◇ SIP

KWIÑG [QL, Et] ∗„brnkat“ (onom.): *quinga-* ◇ TAÑG[1] • V Etymologiích psáno KWIG.

KWIR [QL] ∗„roztáčet, šlehat“: *quirin*, *quirmë* ○ PIR

KWIS [QL] ∗„mumlat, šeptat“: *quir-*, *quisquir-*, *quisquirindë* ◇ SLUS

KWIT « QITYI [QL] ∗„plést“: *quintyë*, *quitima*, *quitin*, *quitya-*

KWOD « QOŘO, QOSO [QL] ∗„dusit se“: *quonda*, *quor-*, *quorin*, *quosta-*

KWOL [QL] ∗„nemoc, trápení“: *quol-*, *quolda*, *quolima*, *quolu*, *quolúvië* ○ KWAL, KWEL ◇ GEÑG, SLIW

L

LA [Et] ≀ AL[2] „ne“, kořen prostého záporu: *il-* (*ilfirin*), *la-* (*lacarë*), *lá*, *lala*, *lau*, *laumë* ◇ BA, GU, MU • Dle některých poznámek Tolkien tento kořen opustil. [PE17]

LAB [Et, PE17, QL] „lízat, hýbat jazykem“: *lamba*, *lambë*, *lapsa-*, *lav-* ○ LAP[2] • Slovo *lambë* je asociováno též s kořenem LAM „zvuk“, vytvořeno bylo ale od LAB.

LAD[1] [Et] ∗„široký, plochý“: *landa*, *lára* ○ DAL, LAT[1] ◇ PAL × AK[1]

LAD[2] [PM] „smát se“: *lala-* ◂ GLAD ○ LAL ◇ KAK, MIR[2] • Změna *d* na *l* je v tomto postavení zřejmě nepravidelná.

LAG[1] [Et] ∗„ostří, klín“: *lango* ◇ NEK[1]

LAG[2] [PE17]: *lango* „krk“ ○ LAK[2] ◇ AKAS

LAȝ [PE17] „křižovat, přecházet, překračovat“: *lá*, *langë*, *lango*, *lahta-*, *pella* ○ LAÑ

LAJ [QL, PE17, VT45] „žít, kvést“: *lairë*, *laisi*, *laito* ◁ LAJAK ○ LAW[1]

LAJAK [Et] ▷ LAJ: *laiqua* „zelený“ ◇ GWEN

LAK[1] [Et] „svižný“: *larca* ≺ ALAK ◇ KJELEK

LAK[2] [Et] „polykat“: ∗*lac-*, *lanco* ○ LAG[2] ◇ SLUK

LAL [PE17] „smát se“ ○ LAD[2]

LALAM [Et] „jilm“: *alalmë*, *lalmë* ◇ ALAB • Odvozená slova byla též asociována s GAL[1], AL[1].

LAM 1. [Et, VT39] „zvuk“: *láma*, *lámina*, *lamma*, *lamya-*, *nalláma* ◇ OM, SLON; **2.** [WJ, PE17] „zvuk, zvl. vokální, ale zmatený či neartikulovaný; hlas zvířete“ ◂ GLAM ◁ LAMAN

LAMAN [WJ] ▷ LAM ∗„ti, jejichž hlasy jsou LAM“, tj. zvířata: *laman*, *lamanwa* • Utvořeno rozšířením kořene LAM (ve druhém významu) stejným způsobem, jako od KWE bylo KWEN. QL má kratší LAMA.

LAN[1] [VT42] „okraj, lem, hranice, mez“: *lanca*, *landa*, *lanë*, *lanwa*, *lanya-* ◂ GLAN ◇ REG, RIM[2]

LAN[2] [Et] „tkát“, [PE17] „splétat“: *lanat*, *lannë*, *lanwa*, *lanya-* ◇ NAT, WEJ, WID, WIG[2]

LAÑ [PE17] „přes, za“: *lá*, *langa-*, *palla* ○ LAȝ ◇ THAR[1]

LAP¹ [QL] „balit, halit“: *lapil* ◇ KHAP², WAJ¹

LAP² [Et]: *lapsë* „kojenec“ ○ LAB • Kořen uveden zvlášť, ale pro odvozené slovo bychom si vystačili s LAB.

LAR [VT45, QL] „bohatý, tučný“: *lar*, *lárëa*, *larma*, *laru*, *larúva*

LAS¹ [Et, PE17] „list“: *lassë*, *lasselanta*

LAS² [Et, PE17] „poslouchat“: *lár*, *lasta-* ○ SLAS • Kořeny LAS poskytují důkaz špičatosti elfích uší. Píše se: „elfí uši byly špičatější než lidské, měly tvar listu“ [Et].

LAT¹ [VT41, PE17, Et] „otevřený, přístupný“: *láta*, *latin*, *látina*, *latya-* ○ LAD¹ × PAK

LAT² [VT48] „na úrovni země, nízký, nízko položený“ ○ DAT

LAT³ [QL] ∗„hladký“: *lalta-*, *latwa* ◇ PATH

LATH [Et] „řemínek“: *latta*

LAW¹ [QL, PE17] „(rostlinný) život“: *laucë*, *laucien*, *löa*, *loitë* ◁ LAWAR ○ LAJ ◇ GAL¹, KEW², KOJ, TUJ

LAW² [Et] „teplý“: *lauca*, *laucima* ◇ AS¹, SA3

LAWAR [PE17, Et] ▷ LAW¹ „zlato, zlaté světlo“: *laurë*, *laurëa*, *lávar*, *löar* ◂ GLAWAR ◇ KUL, MALAT • Pův. zřejmě označoval květy jasných barev, zejm. zlaté, snad konkrétně Laurelinu – taková je souvislost s LAW¹.

LE [VT48, WJ] zájmenný kořen 2. os. j. č.: *elyë*, *-l*, *-lya*, *lyë* ○ DE ◇ KE¹

LEB [Et] „zdržovat se, zůstávat, lpět“: *lemba*, *lemya-* ○ LEM ◇ KHAD, KHIM

LED [WJ, PE17, Et] „jít, putovat“, v quen. a pův. zřejmě „odejít“: *lelya-*, *lenwë*, *lenweta-*, *lesta-* ○ DEL, LEN ◇ MEN, RAT², WAN²

LEK [Et, VT41, PE17] „uvolnit, nechat, pustit, dovolit“: *lehta-* ◇ DAB, LER

LEKW [QL] ∗„kloub, spoj“: *lequet*, *lequeta-* ◇ LIM

LEM [Et] „zdržovat se, zůstávat, lpět“: *lenda-* ○ LEB ◇ RETH

LEMEN [VT42, 48∗] základ čísl. „pět“: *lemen*, *lemenya*, *lemnar* ○ LEPEM

LEN [VT45, PE17] „cesta“: *lenna-* ○ LED • Etymologie sice uvádí *lenna-* u kořene LED, ale lépe se odvodí od varianty LEN.

LEP [VT47] „šťourat, sebrat, chytit (prsty)“, [Et, VT42, QL] „prst“: *lepsë*, *lepsilë*, *lepta-* ◁ LEPEM, LEPEN, LEPER

LEPEM [VT47] ▷ LEP číslovka „pět“: *lempë*, *lempëa* ○ LEMEN

LEPEN [Et, PE17] ▷ LEP ○ LEPEM

LEPER [VT47] ▷ LEP „prst“: *leper*

LER [VT41, PE17] „volný, svobodný, neupevněný, bez překážek v pohybu“: *léra*, *lérina*, *lerta-*, *lerya-* ◇ LEK, PHAJ² × KHAP¹

LEW [QL] ∗„nemoc, nevolnost“: *leucë*, *leumë* ◇ GEÑG, KWAM, SLIW

LEWEK [PE17] „červ, plaz“: *leuca* ◇ AÑGU

LI¹ [Et, QL, VT48] „mnoho“: *-li*, *lië*, *lin-* (*lindornëa*) ◇ MAJ³, OL²

LI² [QL] ∗„splétat“: *lia*, *liantassë*, *liantë*, *línë* ◁ LIM ○ SLIG ◇ RAJ¹ • Podle Tolkienovy poznámky pův. význam asi „spojovat mnohé v jedno“, tedy totožný s LI¹. Možná měl být nahrazen kořenem SLIG [Et].

LIB¹ [Et] „kapat“: *limba* ○ LIKW, LIP ◇ ROS¹

LIB² [Et] ∗„mast“: *laivë*, *lipsa* ◂ GLIB

LIK [Et, VT45, QL] „ostrý, bystrý“: *laica*, *laicë* ◇ PHIN¹ • Et i QL mají LAIK, ale VT45 uvádí základní tvar bez zesílené samohlásky.

LIKW [QL] „voda, proud; čistý, jasný, průzračný“: *linquë*, *liquilla*, *liquilta*, *liquis*, *liquistëa* ○ LIB¹, LIP ◇ NEN

LILIT « LILT, LḶTḶ [QL, Et] „tančit“: *lilta-*, *liltië*

LIM [VT47, QL] ▷ LI² „spojovat, vázat“: *lim-*, *limil*, *limna*, *málimë* ◇ JAT, LEKW, NUT

LIN¹ [Et, VT45, WJ] kořen pro příjemný n. hudební zvuk; „zpívat“: *linda* (& SLIN), *linda-*, *Lindar*, *lindë*, *lindelë*, *lindo* ◂ GLIN ○ LIR ◇ NJEL, SAL • V řeči Lindar

se tento kořen vztahoval především ke zvukům tekoucí vody, což by mohlo ukazovat na spojitost s LIN². Viz též pozn. k LIR.

LIN² [PE17, Et] „jezero, jezírko“: *ailin*, *linya* ○ LON² ◇ AJ²

LIÑG [Et] „viset“: *linga-* ◂ GLIÑG ◇ PIP

LIP [QL] ∗„kapat“: *limpë*, *lipil*, *lipta-*, *liptë* ○ LIB¹, LIKW, TIP

LIR [Et, QL, PE17] „zpívat, švitořit“: *lairë*, *lir-*, *lírë*, *lirilla*, *lirit* ◂ GLIR ○ LIN¹ ◇ NJEL • Pokud jde o „zpívací“ kořeny, všeobecně se LIR vztahuje spíše k textu, příběhu, kdežto LIN¹ k hudbě. QL má LIŘI, z něhož se odvozuje obojí.

LIS [Et, PE17] „med“, [QL, VT43] „sladkost“, sekundární význam „milost“: *lis*, *lís*, *lissë* ◂ GLIS

LIT [Et]: *litsë* „písek“

LIW [Et] ∗„ryba“: *lingwë*, *lingwil* ◇ SKAL² • QL má IWI, odkud *ingwil* „úhoř“; upravujeme přidáním *l-* na základě novějšího kořene.

LO [VT45, 49] ablativní prvek: *-llo*, *ló*, *-lóra* (*ómalóra*) ◁ LOJ¹, LON¹ ◇ ET, 3O × DA, NA¹

LOD [Et] ∗„cesta, průjezd“, v quen. ∗„vodní cesta“: *londë* ◇ KHOP • Jiné odvození je u kořene LON².

LOG [VT42] „mokrý (a měkký), nasáklý, bažinatý“: *oloirë*, *oloiya-* ◇ DUJ, MIS²

LO3 [QL] ∗„rašit, kvést“: *lohta-*, *lohtë* ○ LOT, LOTH ◇ TUJ

LOJ¹ [PE17, VT45] ▷ LO „neuspět, postrádat, minout, chybit“ : *loicarë*, *loima*, *loiparë*, *loiquetë*, *loita-* ◇ DEW²

LOJ² [QL] ∗„žížeň“: *loimë*, *loimëa*, *loirë*

LOK [PE17, QL] „ohýbat se, kroutit se, svíjet se“, [Et] „velký plaz, drak“: ∗*locca*, *lócë* ○ SLOK ◇ AÑGU

LOKH [Et] ∗„vlasy“: *loxë* ◇ PHAS, SPIN • Možná varianta předchozího – vlnité vlasy.

LOKW [QL] ∗„běžet“ (o dvounožcích): *locu-* ○ LOP ◇ JUR

LON¹ [Et]: *lóna* „ostrov, zejm. vzdálený, nedosažitelný“ ◇ TOL¹

LON² [VT42, 48, PE17] ∗„vodní plocha“: *lón*, *lóna*, *londë* ○ LIN² ◇ AJ² • Etymologie odvozují slovo *londë* od LOD.

LOP [VT45] „kůň“, [QL] ∗„cválat, běžet“ (o zvířatech): *lop-*, *lópa*, *lopeta-*, *lopsi* ○ LOKW ◇ JUR; ROK

LOS¹ [Et, QL] „spát, dřímat“: *lor-*, *lórë*, *Lórien*, *lorna* ≺ OLOS ◇ PHUM • QL uvádí jako LORO.

LOS² [VT42] „bílý“, [PE17] „sníh, bělost“: *lossë*, *lossëa* ◂ GLOS ◁ GOLOS ◇ NIKW, SPAN¹, SRIS

LOT [VT42, PE17, Et] „květ, květina“: *lilótëa*, *lótë*, *lotórë*, *losta-*, *lotsë*, *lottë*, *olótë* ○ LO3, LOTH • QL má zákl. tvar LO'O.

LOTH [PE17, Et] „květ, květina“: *lós*, *lossë* ○ LO3, LOT

LU¹ [Et, QL] ≀ UL ∗„plynout – o čase“: *lú*, *lúmë*, *lumequentalë*, *lúta-* • V QL jako LUHU, LU'U.

LU² [VT47] „oblouk, ohyb“: *lúva* ◇ KU3 • PE17 odvozuje od DUB².

LUB [VT45] „unavený“: *lumba* ○ DUB¹ × KJELEK

LUG¹ [Et] ∗„těžký“: *lunga*, *lungumaitë*

LUG² [Et] ∗„modrý“: *lúnë*, *Lúnoronti* ○ LUJ ◇ NIN²

LUJ [VT48] „modrý“: *luinë* ○ LUG² ◇ NIN²

LUK¹ [PE17, VT43] „vézt, vléci, táhnout“: *lunca*, *Ondoluncanando* ○ TUK

LUK² [Et] „magie, okouzlení“: *lúcë*, *luhta-* • Odtud i *Lúthien*, ale PE17 nověji odvozuje od LOT.

LUK³ [QL] ∗„bláto, sliz“: *lúcë*, *lúcima*, *lutil*, *luxo*

LUM [PE17, Et] „šero, temnota“: *lumbë*, *lumbulë* ◇ PHUJ, UÑG

LUR [VT45] „být potichu, v klidu“: *T.* ◇ KWILID

LUS [Et] ∗„prázdný“: *lusta* ◇ KUM¹ × KWA¹

LUT [QL, Et, VT42] „plavat, být nadnášen vodou“: *luntë*, *lúto*, *lutta-*

M

MA[1] [PE17] tázací částice: *ma*, *manen* ◁ MAN[2] ○ JA[1]

MA[2] [VT42∗] „něco, věc“: *ma*, *-ma* (*calma*) ○ MO[1]

MAD [Et]: *marya* „bledý, hnědožlutý“ ○ MAL[2]

MAG[1] [PE17, VT47] „dobrý (fyzicky)“, nikoli protiklad k „zlý“, nýbrž k „špatný, nevhodný“: *mai*, *mára* ○ MAJ[2] ◇ MAN[1] × UTH[1]

MAG[2] [Et, PE17] „používat, ovládat“: *mára* ○ MA3, MAP ◇ JUK

MA3 [VT47, Et, PE17] „ruka“, nejstarší a nejobecnější kořen pro ruku = prsty, dlaň a zápěstí; [QL] „uchopit“: *má*, *mahta-*, *maitë*, *málimë*, *maqua*, *mavoitë* ○ MAG[2], MAP ◇ KWAR

MAJ[1] [PE17] „vytvořit (umělecky)“: *Maia*, *mairë*, *mairëa*, *maita-*, *maitalë*, *maitar* ◇ KAR

MAJ[2] [PE17] „skvělý, znamenitý, obdivuhodný“: *Maia*, *maina*, *maira* ○ MAG[1]

MAJ[3] [QL] ∗„mnoho, příliš“: *mai*, *maira*, *maivoinë* ◇ LI[1], OL[2]

MAK [Et, VT39] „řezat, sekat ostřím; meč“, [QL] ∗„zabít“: *macar*, *macil*, *mahta-*, *mahtar*, *maica* ○ DAK, NAK

MAL[1] [QL] „drtit, mačkat“: *malaqua*, *malo* ○ MUL ◇ THAG

MAL[2] [QL] ∗„žlutý“: *malicon*, *malicondëa*, *malina*, *malwa* ◁ MALAT ○ MAD • Etymologie tento základ uvádí jako SMAL.

MALAT [PM] ▷ MAL[2] „zlato“: *malta* ◇ LAWAR

MAM [UT∗] „maminka“: *mamil* ○ AM[1], NAN × TAT[1]

MAN[1] [PE17, WJ, QL] „dobrý – relativně či absolutně nezkažený, tj. neovlivněný neřádem zavedeným do Ardy Morgothem, a tedy věrný své přirozenosti a funkci“ – o mysli či duši „morálně dobrý“, o těle „zdravý, bez vad“: *manaquenta*, *mandë*, *manu*, *Manwë* ≺ AMAN ◁ MANAD ○ BAN ◇ AL[1], MAG[1] • Patrně převzato z valarštiny.

MAN[2] [PE17] ▷ MA[1] rozšířený tázací základ: *man*

MANAD [Et] ▷ MAN[1] „konec, osud – obvykle dobrý“: *manar*, *mandë*, *Mandos* (& MBAD) ◇ MBARAT

MAP [Et, VT47, QL] „uchopit, sevřít“: *amapta-*, *mapa-*, *mapta-*, *maptalë* ○ MA3, NAP ◇ KAB, KWAR

MAR[1] [QL] ∗„zrát; ovoce“: *marin*, *marina*, *marindë*, *maru* ◁ MARAK ◇ JAB

MAR[2] [QL] ∗„krystal, perla“: *maril*, *marilla*, *Silmaril* ○ MIR[1]

MARAK « MṚKṚ [QL] ▷ MAR[1] ∗„šťáva, vlhkost“: *marca*, *marqua* ◇ PIS, SAB

MASAG [Et] ▷ ◄ MBAS „hníst“: *maxa*, *maxë*

MAT [QL, VT39, Et] „jíst“: *anto*, *maita*, *mat-*, *matil*, *matsa*, *matsima* ◇ NETH[2]

MAW [QL] „křičet, bečet“ (onom.): *mavar*, *möa*, *möalin*, *möar* ○ MIW ◇ MBA, NJEN

MBA [VT47] ∗„bečet“ (onom.) ◁ MBABA ◇ MAW, NJEN

MBABA [VT47] ▷ MBA ∗„ovce“: *máma*, *mavar*

MBAD [Et] ► BAD „žalář, peklo“: *Angamanda*, *Mandos* (& MANAD)

MBAKH [Et] „vyměňovat“: *manca-*, *mancalë*, ∗*mancar* ◇ KWAP

MBAL [Et] ∗„dlažba, dláždění“: *ambal*, *mallë*

MBAR [PE17, Et, QL] „bydlet, obývat“: *ambar*, *-mar* (*Eldamar*), *mardë*, *mardo* ◇ KAW[1]

MBARAT [PE17, Et] „osud“: *maranwë*, *marto*, *martya-*, *umbar* ◇ MANAD • Možná totožný s předchozím, přičemž zákl. význam je „rozhodnout“ – v prvním případě o založení tábora, ve druhém o budoucnosti světa. QL má MṚTṚ.

MBAS [PE17, Et] „dělat těsto, péci“, [QL] též „vařit“: *massë*, *masta* ► ◁ MASAG ◇ AP[3]

MBATH [VT45] „krýt, chránit“: *umbas* ○ WATH ◇ SOT, TURUM

MBAW [Et] „nutit, tlačit, zatěžovat, podrobovat“: *maurë*, *mausta*, *mauya-* ◇ NID

MBELEK [PE17] ► BELEK „velký, mocný, silný“: *melehta*, *melehtë*, *Melkor* • Také uváděno ve formě MELEK. Viz též pozn. k MILIK.

MBER [Et] ∗„veselit se“: *merendë*, *merya*, *meryalë* ◇ GALAS[1], GJEL × DEM

MBIRIL [Et] ► MIR[1]+RIL ∗„třpytit se“: *miril*, *mirilya-* ◇ TIN

MBON [PE17] ∗„kopec, hrouda“: *umbo*, *umbon* ◇ TUN

MBOTH [Et]: *motto* „skvrna“ ○ MOT

MBUD [Et] ► BUD „vyčnívat“: *andamunda*, *mundo* ◇ RAS

ME [VT43, 44∗] zájmenný kořen 1. osoby množného čísla: *-lmë*, *me*, *-mmë* ○ WE[1]

MEL [Et, PE17, QL] „milovat“: *málo*, *mel-*, *méla*, *melda*, *melin*, *melindo*, *melima*, *melissë*, *melmë* ◇ NIL, SER

MEN [VT39, 43, PE17] „mít za cíl, směřovat, postupovat v zamýšleném směru, jít“: *hyarmen*, *men-*, *menel*, *menta-*, *mína* ◇ LED, TEN[2] • Též použit v Etymologiích pro prostorové souvislosti, ale s významem spíše statickým – ∗„místo“ ◇ NOM.

MER [Et] „chtít, toužit, přát si“: *mer-* ◇ ID

MET [Et] „konec“: *mentë*, *métima*, *metya-* ◇ KJEL[1], TEL[1]

MI [Et, QL, PE17] ≀ IM[1]: „v, uvnitř, dovnitř“: *mi*, *minna*, *mir*, *mitya-* × ET

MIKW [QL] „líbat“: *micu-*, *miquë*, *miquelis*, *miquilë*

MIL[1] [Et] „nenasytnost, zlá touha“: *mailë*, *mailëa*, *milmë*, *milya-* ◁ MILIK ◇ JES[1]

MIL[2] [VT45]: *milya* „měkký, jemný, slabý“ ◇ PHIL, SLIN

MILIK [Et] ▷ MIL[1]: *Melko*, *milca* • Jméno temného Valy Tolkien později odvozoval od MBELEK.

MIN [VT42, 48] „jeden, první“, [Et] „stát o samotě, vyčnívat“: *min*, *minassë*, *minda*, *mindë*, *minë*, *mindon*, *minquë*, *minya* ◇ ER, IÑG, JESET

MIR[1] [PE17, Et] „cenit si, vážit si; cenný, drahý“: *atamir*, *mírë*, *mírima*, *mirwa*, *mirya* ◄ ◁ MBIRIL ○ MAR[2] ◇ BILID

MIR[2] [QL] „usmívat se“: *mir-*, *mírëa*, *mirilla*, *mirmilë* ◁ MIRIT ◇ KAK, LAD[2], RAJ[2]

MIRIT « MṚTYṚ [QL] ▷ MIR[2] ∗„šklebit se“: *mirtya-*, *mirtyë*

MIRU [QL] „víno“: *miru*, *mirucarnë*, *miróva*, *miruvórë* • *Miruvórë* později odvozováno přímo z valarštiny [PE17, WJ], kdež *mirub* „víno“.

MIS[1] [Et] „jít volně, toulat se, bloudit“: *mirima*, *mista-* ◇ RAN

MIS[2] [Et, VT45∗] „mokrý, vlhký“ ◁ MISID, MISIK ○ MITH ◇ LOG × PARAK

MISID « MIZD [Et] ▷ MIS[2] ∗„vlhkost, mrholení“: *mistë*

MISIK [Et, VT45] ▷ MIS[2] *mixa* „mokrý“

MITH [PE17] „bledá, světlá šeď“, [Et, VT45] možná „mlha“: *mista* ○ KHITH, MIS[2]

MIW [Et] „kňučet, kvílet“ (onom.): *maiwë*, *miulë* ○ MAW

MO[1] [VT42∗] „osoba, někdo“: *mo*, *-mo* (*ciryamo*) ○ MA[2] ◇ WE[2]

MO[2] [Et] ∗„těžká práce“: *mól*, *móta-*

MOR [Et, PE17, QL] „černý“: *mordo*, *morë*, *mórë*, *Moringotto*, *morna*, *mornië* ◁ MOROK

MOROK [Et] ▷ MOR: *morco* „medvěd“

MOJ [Et]: *moina* „známý, milý“

MOT [PE17] „bažina, mokřina“: *T.* ○ MBOTH

MU [Et] ≀ UM[1] záporný kořen ◇ BA, GU, LA

MUJ [Et] ∗„tajný“: *muilë*, *muina* ◇ PHO3, TOR[2]

MUK [QL] „kálet“: *múco*, *muhta-*, *muqua*, *mut*

MUL [QL] „jemně namlít“: *mul-*, *mulma*, *mulmar*, *mulmin* ○ MAL[1] ◇ POR

N

NA¹ [PE17, Et] ≀ AN¹ allativní prvek, „k, směrem k“: *-n*, *na*, *na-* (*napan-*), *-nna* ○ DA × LO

NA² [PE17, QL, Et] ≀ AN² „být, existovat“: *na-*, *nai*, *nat* ◇ EÑ, JE

NAB [WJ∗] „dutý“: *náva* ◇ UNUK

NAD [Et] ∗„louka, pastvina, údolí“: *nanda*, *nandë*

NAJ [PE17, QL] „působit bolest či zármutek“, [Et] „naříkat“: *naina-*, *nairë* ◄ ÑGAJ¹ ◁ NAJAK ○ NEJ ● Viz též NDAJ.

NAJAK [Et, QL] ▷ NAJ „bolest“: *naicë*, *naicelë*, *naicelëa*, *naiqua*, *naitya-* ◇ OÑG ● Podle Tolkienovy poznámky v Et je též možné, že tento základ nevznikl rozšířením z NAJ, nýbrž samohláskovým zesílením NAK ◄ NAIK.

NAK [Et, QL] „kousat“: *nac-*, *nangwa*, *nahta*, *naxa* ≺ ANAK ○ DAK, MAK ◇ IT², NJAD

NAKH [PE17] „úzký, tenký“: *náha*, *nacca* ◇ AK¹

NAKW [QL] „ukrást, vzít, získat tajně či nezákonně“: *nacu-*, *naquar* ◇ PIL²

NAM [VT41∗] „soudit“: *nam-*, *náma*, *námië*, *namna*, *Námo*, *Risil-Anamo* ◇ BAD

NAN [Et] ∗„maminka“: *T.* ○ MAM

NAP [VT47] „rychle sevřít, uchopit“: *nappa* ○ MAP

NAR¹ [Et] „plamen, oheň“: *nár*, *nárë*, *narwa* ◁ ANAR ◇ RUJ, UR¹, US

NAR² [Et] „vyprávět“: *T.* ○ NJAR

NARAD « NRŘŘ [QL] „vonět“: *narda-*, *nardilë*, *nardilëa* × JOL

NARAK [Et] „trhat, rvát“: *naraca*, *narca-* ◇ SKAR

NAS [Et] „špička, ostrý konec“: *nassë*, *nasta* ○ SNAS ◇ AJAK, EK¹, EREK, NEK¹, TIL¹

NAT [Et] „tkát, vázat“: *natsë* ○ NUT ◇ LAN², RAJ¹

NATH « NASA [QL] „nechutnat, nelíbit se“: *nas-*, *násë*, *násëa*, *naswa* ◇ UG²

NAW « NAV [QL] „hádat, tušit, mít podezření“: *nauma*, *naus*, *naustaviltë*, *nauta-*, *návë* ○ NOW ◇ INIK

NDAJ [PE17] ► DAJ³ „hrozný, ohavný“: *nai-* (*naiquet-*) ● V quen. splynulo s NAJ.

NDAK [Et] ► DAK, NAK „zabít“: *nahta-*, *-ndacil* (*Rómendacil*)

NDAM [Et] ► DAM „tlouci, bít kladivem“: *namba* ◇ TARAM, TOÑG

NDAN [WJ, PE17, Et] ► DAN „vrátit (se), vzít zpět“: *ananta*, *nan*, *nancar-*, *Nandor*, *nanwen-*

NDEB [PE17] „zkoušet, snažit se“: *nev-* ◇ RIK²

NDER [Et] ► DER¹ „ženich“: *Ender*, *nér* × NDIS ● Viz též NER.

NDEW [Et] ► DEW¹ „následovat, jít za“: *neuna*, *neuro* × JES²

NDIL [Et] ► NIL „přítel“: *-ndil* (*Eärendil*), *nilda*, *nildë*, *nildo*, *nilmë*, *nilmo*

NDIP [PE17] ► DIP ∗„svěšený, sehnutý“: *nimpa* ○ NIP

NDIS [Et] ► NIS „žena“: *Indis*, *-ndis* (*Erendis*), *nis*, *nissë* × NDER

NDOL¹ [Et] ∗„oblý“: *Andolat*, *nóla* ◇ KOM²

NDOL² [QL] „hloubit“: *noldarë*, *nolpa* ◇ SAP

NDOR [PE17, WJ] ► DOR „země, souš“ (jako protiklad k vodě, moři) : *nór*, *nórë* (& NO¹) ● Starší zdroj vykládá jako „zůstávat, bydlet“; taktéž směřuje především ke slovu *nórë*, v němž splývají kořeny NDOR a NO¹.

NDU [Et, PE17] ► NU „klesat, zapadat“: *andúnë*, *númen*, *númenya*, *núta-* ◁ NDUR ◇ KJEL²

NDUB [PE17] ► DUB²: *numba* „sehnutý, shrbený“ ◇ KAW²

NDUL [Et] ► DUL „skrývat, halit“: *nulda*, *nulla* ◇ SKAL¹

NDUR [Et] ▷ NDU „klanět se“, sekundární význam „sloužit, poslouchat“: *-(n)dur* (*Arandur*, *Isildur*), *núro* ◇ BEW

NEB [PE17] „obrátit se směrem k (mluvčímu)“: *T.* ○ NIB

NED [Et] „střed“: *T.* ≺ ENED ○ NEL

NEG [VT45]: *nehtë* „plástev“ ○ NE3

NE3 [QL] ∗„včela“: *nehtelë*, *Niellúnë*, *nier*, *nierwes* ○ NEG

NEJ « NEI [Et] „slza“: *nië*, *nieninquë*, *Nienna*, *nírë*, *nítë* ○ NAJ, NEN

NEK¹ [PE17] ∗„špička, klín“: *necel*, *nehta*, *nehtë* ○ EK¹ ◇ LAG¹, NAS, TIL²

NEK² [PE17] „zbavit“: *-enca*, *nec-*, *nehta-* ◇ PEN¹

NEK³ [VT47, 48] „dělit, oddělovat“ ≺ ENEK ◇ SAT • Může být příbuzné s NEK¹?

NEL [Et, VT42] „tři“: *neltil*, *nelya* ◁ NELED ○ NED

NELED [VT48, Et] ▷ NEL „tři“: *neldë*, *neldië*

NELEK [Et, VT46] „zub“: *nelcë*, *nelet* ○ NJELEK ◇ KARAK

NEM [QL] ∗„šít“: *nelma*, *nem-*, *nemba* ◇ THER

NEN [Et, PE17] „voda“, [QL] „téci“: *nellë*, *nén*, *nendë*, *nénu* ○ NEJ ◇ LIKW, SIR

NEÑ [Et] „nos“: *nengwë*, *nengwëa*

NER [WJ, VT47, QL] „muž“, pův. „fyzická síla, statečnost“: *nér*, *nercë*, *nerdo*, *Nessa* ◇ WEG¹ • Etymologie mají DER „muž“; jméno Valië odvozují od kořene NETH.

NETER [VT47, Et] „devět“: *nertë*, *nertëa*

NETH¹ **1.** [Et, VT47] „mladý, svěží, živý, veselý“ (spojováno zejm. s mladými ženami): *nésë*, *Nessa*, *nessima*, *nettë* ◇ GWEN, WEN¹, WIR²; **2.** [VT47] „sestra“: *nésa*, *nettë* ◇ THEL • Jiná etymologie jména *Nessa* je uvedena u NER.

NETH² « NESE [QL] „krmit, pást (se)“: *nes*, *nesselë*, *nesta* ◇ MAT

NI¹ [Et] ≀ IN¹ „žena“: *ní* ◁ NIS

NI² [PE17, Et] zájmenný základ 1. osoby jednotného čísla: *inyë*, *-n*, *ni*, *-nyë*

NIB [Et] „tvář, předek“: *T.* ○ NEB

NID **1.** [VT41] „nutit, naléhat, tlačit“ (narozdíl od 3OR¹ i fyzicky): *nir-*, *níra*, *nirmë* ≺ INID ◇ MBAW; **2.** [Et] „opírat se“: *nirwa* • Slova uvedená v první části jiný text odvozuje od NIR.

NIK [VT48] „malý“ (s dobrými souvislostmi): *-incë* (*lepincë*), *níca*, *nincë* ○ NIP, PIK ◇ TIT

NIKW **1.** [PE17, WJ] ∗„chlad, sníh, led“ **2.** [Et, QL] „bílý“: *nicu-*, *ninquë*, *ninquissë*, *ninquita-*, *niquë*, *niquis*, *nixë* ◇ IS², LOS², RIÑG, SPAN

NIL [Et] „přítel“, [PE17] „milovat jako přítele“ ◂ NDIL ◇ MEL, SER

NIN¹ [Et] „křehký, štíhlý“: *nindë* ◇ DEN¹, PHIL

NIN² [QL] ∗„modrozelený“: *ningon*, *ninwa* ◇ LUG², LUJ

NIP [VT48] „malý“, obvykle s náznakem slabosti: *nimpë*, *nípa* ○ NIK, NDIP

NIR [VT41, PE17] „vůle, záměr, úmyslné rozhodnutí“: *níra*, *nirmë* ◇ UB² • Jiné odvození je uvedeno u NID.

NIS [Et] ▷ NI¹ „žena“ ◂ NDIS

NJAD [Et, VT46] „hryzat“: *nyarro* ◇ NAK

NJAR [Et, QL] „vyprávět“: *nyar-*, *nyarië*, *nyarna* ○ NAR² ◇ KWET • QL má dále *nyanda*, pro nějž bychom potřebovali ještě NJAD « NYAŘA.

NJAT [QL] „tlachat, žvanit“: *nyata-*, *nyatil* ◇ KWET

NJATH « NYASA [QL] ∗„škrábat“: *nyas*, *nyas-* ◇ SRIP

NJEL [Et] „zvonit, zpívat, sladce znít“: *nyellë*, *nyello*, *Solonyeldi* ◇ LIN¹, LIR, SAL • PE17 uvádí podobné (Ñ)GJEL, (Ñ)GJOL „zvonění“ bez odvozenin.

NJELEK [PE15∗]: *nyelet* „nehet“ ○ NELEK

NJEN [QL] „mečet, bečet“ (onom.): *nyé*, *nyéni* ◇ MAW, MBA

NO¹ [PE17, Et, QL] ≀ ON „zplodit; narodit se“: *Apanónar*, *no-*, *nórë* (& NDOR), *nossë*, *nosta*, *nostalë*, *onóro* ◇ PU3 • Ve slově *nórë* splývá odvozenina tohoto kořene původního významu „rod či kmen, jeho území“ se slovem vytvořeným od základu NDOR, označujícím suchou zemi jako protiklad moře.

NO² [VT49∗] prostorově „za, vzadu“, časově „před“: *nó*, *nöa* × EP • QL má v přesně opačném významu.

NOL [QL] „odvážit se“: *nol-*, *nolmë*, *noloitë*, *nolwa* ◇ KAN²

NOM [VT42∗] „místo“: *nómë*, *sinomë*, *tanomë* ◇ MEN

NOR [PE17] „běžet, skákat“, [QL] „běžet, jet, točit se“: *nor-*, *normë*, *norollë*, *norta-* ◇ JUR; PIR

NOROTH [Et]: *norsa* „obr“

NOT [PE17, Et] „počítat“: *not-*, *nótë*, *notessë*, *únótima*

NOW [Et] „myslet, představovat si“: *nausë*, *nó*, *nöa* ○ NAW ◇ SAM

NU [Et, PE17, QL] ≀ UN „klesat, sestupovat“: *nu*, *nún*, *núta-* ◄ NDU ◁ NUR¹ × RO

NUK [WJ, PE17, VT39] „trpasličí, zakrnělý, nedorostlý, nedokonalý“: *nauca*, *Nauco*, *nuhta-* • Etymologie odvozovaly od NAUK, NAWAK.

NUPH « NUFU [QL] „čich“: *nuptë*, *nuv-* ○ NUS¹

NUR¹ [Et] ▷ NU ∗„hluboký“: *núra* ◇ TUB

NUR² [QL] ∗„vrčet“: *nur*, *nurru-*

NUS¹ [QL] „čich“: *nus*, *nustë* ○ NUPH

NUS² [VT46] „smysl, moudrost“: *T.* ◇ ÑGOL

NUT [Et] „vázat“: *nauta*, *nut-*, *nútë* ○ NAT ◇ LIM, RAP, SNAR, WED

Ñ

ÑAL [PM] „zářit odrazem“, [PE17] „jasně zářit“: *Altariellë*, *yúyal* ◄ ÑGAL

ÑGAJ¹ « ŋAHYA [QL] ► NAJ ∗„mučit, trápit“: *angaitya-*, *angayanda*, *angayassë* ◇ ÑGWAL

ÑGAJ² [PE17] ► GAJ³ „zet, rozšiřovat se, otevírat se“: *ñaira*

ÑGAL [PE17] ► GAL², ÑAL „lesk, záře“: *ñalta*, *Ñaltariel* ○ KAL

ÑGAN [Et] „hrát na strunný nástroj“ ◁ ÑGANAD ◇ SAL

ÑGANAD [Et] ▷ ÑGAN: *ñanda-*, *ñandaro*, *ñandë*, *ñandelë*, *ñandellë*

ÑGARAM [Et] „vlk“: *ñarmo* ◇ DARAK

ÑGAW [Et] „výt“: *ñaulë*, *ñauro* ◇ KHUG • PE17 odvozuje slovo *ñauro* „vlkodlak“ od stejně znějícího kořene, ale uvádí jeho význam jako „zastírat, maskovat, padělat“.

ÑGET « ŋETE [QL] „dostat, chytit“: *ñet-* ◇ KAM³

ÑGIL [MR, PE17] ► GIL „stříbrný lesk“: *ñillë*

ÑGJAL [Et] „mluvit nahlas nebo nesouvisle“ ◁ ÑGJALAM ○ JAL

ÑGJALAM [Et] ▷ ÑGJAL: *indyalmë*, *yalmë* ○ GLAM

ÑGJO [Et] „vnuk, potomek“: *indyo* ◁ ÑGJON

ÑGJON [Et] ▷ ÑGJO ○ JON

ÑGOL [WJ, Et] „znalost, moudrost, učení“: *ingolë*, *ingolmo*, *ñóla*, *Ñoldor*, *ñólë*, *ñolwë* ○ ÑGUL ◇ IS¹, NUS² • Podle někt. poznámek tento význam je sekundární; pův. prý to bylo „tmavý, tmavohnědý“ (o vlasech), odtud jméno *Ñoldor* a až podle toho „znalost, učenost“ [PE17].

ÑGOR [PE17] „hrůza, bázeň, úcta“: *T.* ◁ ÑGOROTH ○ ÑGUR²

ÑGOROTH [Et] ▷ ÑGOR „hrůza“: *ñorta*, *ñorto*

ÑGOTH [MR∗]: *Moringotto* „Černý nepřítel“ ○ KOTH

ÑGUL [PE17] zřejmě „zlá“ varianta ÑGOL: *ñúlë* „černá magie“

ÑGUR¹ [Et, VT46, PE17] „zemřít“: *ñuru*, *Ñurufantur*, *ñuruhuinë* ◇ KWEL, PHIR × KOJ

ÑGUR² [WJ] „hrůza“: *T.* ◁ ÑGURUK ○ ÑGOR ◇ RUK, THOS

ÑGURUK [WJ] ▷ ÑGUR²+RUK: *T.*

ÑGWAL [Et] „mučit“: *ñwalca*, *ñwalma*, *ñwalya-*, *ungwalë* ◇ ÑGAJ¹

ÑOL [Et, VT46] „zapáchat“: *olmë* ○ JOL ◇ THAW, THUS

O

OJ¹ [Et, PE17] „stále, vždy, věčně“: *oi*, *oi(o)-* (*Oiencarmë*), *oia*, *oialë*, *oira*, *oirë*

◇ BOR

OJ² [QL] ∗„chudý“: *oica*, *oisë*, *oista-*, *oita-* × AW²

OK [PE17, VT43] „zlý, špatný“: *olca*, *ongwë* ◁ OKOT ○ AK², UK ◇ SRUG, UTH¹ × AL¹

OKOT « OKTĀ [Et] ≻ KOT¹ ▷ OK: *ohta*, *ohtar*

OL¹ [UT∗] „snít“ (mít krásnou, jasnou představu, vidinu, spíše než obyčejný noční sen): *ol-* ◁ OLOS

OL² [QL] ∗„mnoho“: *olda*, *oldë*, *olli* ◇ LI¹, MAJ³, RIM¹

OLOB [PM] „větev“: *olwa* • Etymologie mají GOLOB.

OLOS 1. [Et, QL] ≻ LOS¹ „sen“: *olor*, *olorda*, *olórëa* ◇ PHAN³; **2.** [UT] ▷ OL¹ „sen, vidění“: *olos*, *Olórin*, *olosta* • Podle staršího odvození je kořen rozšířením základu LOS¹ „spát“ a nemá žádné zvláštní upřesnění významu. Podle novějšího však vznikl z kořene OL¹, jehož základním významem není obyčejný noční sen.

OM [PE17, Et] kořen pro protáhlejší, rezonující zvuk (zejm. hlas): *óma*, *óman*, *ómëa* ◇ LAM, SLON

ON [Et, PE17, WJ] ≀ NO¹ „zplodit, porodit; narodit se“: *onna*, *onta-*, *ontarë*, *ontaro*

OÑG [QL] „bolest“: *ong-*, *ongwë* ◇ NAJAK, SISIT

OP [PE17] ∗„ústa“: *ópa*, *úpa* ◇ PEÑ, SOÑ

OR [Et, PE17, QL] ≀ RO „vzhůru, vysoko; stoupat“: *anarórë*, *or*, *órë*, *oromardi*, *oronta*, *orosta orta-* ◁ ORON, OROT ◇ AM², KHAL¹, TAZ

ORON « OR-NI [Et] ▷ OR „vysoký strom“: *ornë* ◇ GALAD

OROT [Et] ▷ OR „výšina, hora“: *oronta*, *oron*, *orto*

OROM [Et] ≻ ROM: *Oromë* (lidová etymologie)

OS¹ [Et] „okolo, o“: ∗*os*, *osto* • Jiné odvození *osto* „město“ v. OSOT.

OS² [PE17] kořen pro syčení, šum, pěnivý zvuk: *Ossë* • Jiné odvození v. GOS.

OSOT [WJ] ≻ SOT „chránit, bránit, krýt“: *osto* • Etymologie odvozují z OS¹.

OTOK [VT47, Et] „sedm“: *osco*, *oxo* ○ OTOS • Tento kořen se obvykle v quenijštině moc nepoužívá.

OTOS [VT47, Et] „sedm“: *Otselen*, *otso*, *otsola* ○ OTOK

OW [QL] ∗„ovčí vlna“ • Etymologie patrně nahrazují kořenem TOW, odvozená slova lze přizpůsobit přidáním počáteční souhlásky.

P

PA¹ [VT43] ≀ AP¹ „dotýkat se“: *pa*, *pá*

PA² [VT44∗] ≀ AP² „po“: *pa*, *pá*

PAD [Et] ∗„ohrazené místo, dvůr“: *panda* ◇ PEL¹, THUR

PAJ [QL] „potrestat, oplatit, pomstít se; dobýt“: *apairë*, *paimë*, *paimenë*, *paimesta*, *paimeta-*, *pairemo*, *paitya-*

PAK [VT41, PE17] „uzavřít“: *pahta* ◇ KHOL × LAT¹

PAL [Et, VT47, QL] „široký, širý, rozlehlý, otevřený“ – pův. o zemi, ploché a rovné: *palis*, *palla*, *palmë*, *palu-*, *paluhta*, *palúrë*, *palya-* ◁ PALAN, PALAT ◇ DAL, JAN¹, LAD¹, ROS² × AK¹

PALAN [Et, VT47] ▷ PAL ∗„široko daleko“: *palan*, *palantír*, *palda* ◇ KHAJ

PALAP [Et] ∗„bít, plácat“: *palpa-* ◇ PILIT ○ SPALAP • Možná též rozšíření kořene PAL (jakožto „bít naplocho“).

PALAT [VT47] ▷ PAL ∗„dlaň“: *palta*, *palta-* ◇ MAZ, RUN¹ ○ PILIT • QL má PḶTYḶ.

PAN [Et] „umístit, upevnit“ (zvl. o práci se dřevem), [PE17, QL] „uspořádat, srovnat“: *ampano*, *pano*, *panya-* ◇ STAB, TAK

PAP [QL] ∗„třást se“: *pap-*, *pampilë*, *pampilëa*, *pampinë*, *patil* ◇ GIR, KWATH

PAR¹ [PE17, QL] „slupka, kůra; kniha“: *parca*, *parma*, *parna* ◁ PARAN ◇ RAD, SAD

PAR² [Et] „složit, dát dohromady“: *parma*

PAR³ [PE17] „učit se, získávat informace – nikoli zkušeností či pozorováním,

ale komunikací – vyučováním n. popisem ve slovech či písmu“: *parma* • Kořeny PAR mají naprosto odlišný význam, ale všechny zřejmě vznikly převážně za účelem vysvětlení slova *parma* „kniha“.

PARAK [Et]: *parca* „suchý“ ◇ DOR × MIS[2]

PARAN [PE17] ▷ PAR[1] „oloupaný, holý, nahý“: *parnë* ◇ PHAL[2]

PAS [PE17] ○ PATH

PAT[1] [Et, QL] „otevřít, rozvinout, ukázat“: *panta* ◇ ETER, WEL

PAT[2] [QL] ∗„klapat“ (onom.): *pat-*, *patacanda*, *patacë*, *patinca* ○ PET

PATH [PE17, Et] „hladký, hedvábný“: ∗*pásë*, *passa*, *pasta* ○ PAS ◇ LAT[3], RUN[3]

PED [PE17] „svah, sklon; strmě se svažovat“: *ampendë*, *penda*, *pendë* • Etymologie mají PEN[2], PENED, ale PE17 výslovně upravuje na PED.

PEG [Et] „ústa“: *pé* • Pozdější zdroj mění tento kořen na PEÑ.

PEJ [PE17] ∗„malý“: *pia* ◇ PIK

PEL[1] [PE17, QL, Et] „oplotit, ohradit; hrana, mez, plot“: *pella*, *pelo*, *pelto* ◁ PELES ◇ JOD, PAD, THUR

PEL[2] [Et] „otáčet se kolem pevného bodu“: *pel-*, *peltas* ◇ KWER

PELES [Et] ▷ PEL[1] ∗„ohrazené místo, město“: *opelë*, *peler* ◇ OSOT

PEK [QL] ∗„chochol, hřeben“ (kohoutí ap.): *pehtë* ○ PEKW ◇ KWIN[1]

PEKW [QL] ∗„česat“: *pecu-*, *pequil* ○ PEK

PEN[1] [PE17, WJ] „postrádat, nemít“: *pen*, *penda-*, *penya* ◇ NEK[2], U × UB[1]

PEN[2] [Et] ∗„svažovat se“ ◁ PENED • Pozdější zdroje mění na PED.

PENED [Et] ▷ PEN[2]

PEÑ [VT39] ∗„ústa“: *pé*, *penga-* ◇ OP, SOÑ • Starší Etymologie mají PEG.

PER [Et] „rozpůlit“, [PE17] „polovina“: *Pereldar*, *peresta*, *perina*, *perta*, *perya-*

PERES [Et] „ovlivňovat, měnit, rušit“: *T.* ◇ WIS[2]

PET [QL] ∗„tlouci, klovat“: *penta*, *pet-* ○ PAT[2] ◇ TAM[1]

PHAB « FABA [QL] ∗„tlustý, otylý“: *famba*, *fambo* ◇ TIW

PHAJ[1] [Et, PM, MR] ∗„duch, duše“ (pův. význam „vyzařovat“): *faila*, *faina-*, *fairë*, *fëa* × SRAW

PHAJ[2] « FAŸA [QL] ∗„svoboda“: *faino*, *fairë*, *fairië* ◇ LER

PHAL[1] [Et, PE17, QL] „pěna; šplouchat, cákat“: *Falanyeldi*, *fallë*, *falma*, *falmarin* ◁ PHALAS ○ SPAL ◇ SOL, WIG[1]

PHAL[2] « FALA [QL] „holý, nahý“: *falca*, *falcassëa* ◇ PARAN

PHALAK « FḶKḶ [QL] „roztínat, sekat“: *falqua*, *falquan* ◇ KIR, SJAD

PHALAS [Et] ▷ PHAL[1] „pěna“: *falassë*, *falasta-* ○ SPALAS

PHAN[1] [PE17, VT43] „krýt, stínit, halit“: *fana*, *fanta-* ○ SPAN[2] ◇ SKAL[1], WAJ[1], WATHAR • Mezi PHAN[1] a SPAN[1] docházelo k ovlivňování významů.

PHAN[2] [PE17] „bílý“ ○ SPAN[1] • Někde psáno FAN. Dále viz SPAN[1], SPAN[2].

PHAN[3] « FANA, FṆTṆ [QL] ∗„sen“: *fanórë*, *fanórëa*, *fanwë* ◇ OLOS

PHAR [Et] „dosahovat, stačit“: *fárë*, *fárëa*, *farya-*

PHARAN [PE17] ∗„jeřáb (strom)“: *faran*, *orofarnë*

PHAS [Et] ∗„(zcuchané) vlasy“: *farnë*, *fassë*, *fasta-* ◇ LOKH, SPIN, TIL[2]

PHAW « PHAU [Et] „mít otevřená ústa“: *fauca* • PE17 překládá jako „vydávat (páchnoucí dech ap.)“

PHEG [VT46] „vnitřek, jádro, podstata“: *T.*

PHELEG [Et] „jeskyně“: *felya* ○ PHELEK ◇ GAT[2], ROD

PHELEK [PE17] *felco* „důl, jeskyně, podzemní obydlí“ ○ PHELEG

PHEN [PE17, Et] „dveře“: *fenda*, *fenna* ◇ AD[2]

PHER[1] [Et] „buk“ ◁ PHEREN ◇ BERETH

PHER[2] [PE17] ∗„pohotový, připravený, hbitý“: *férima*, *ferina*, *ferya-*

PHEREN [Et] ▷ PHER¹ „buk“: *feren*, *ferinya*, *ferna*, *fernë*

PHEW [Et] „hrozit se, hnusit si“: *feuya-* ◇ DJEL

PHI [Et, VT46]: *fion* „sokol“

PHIL « FILI [QL] „jemný, tenký“: *filima*, *filquë*, *filumë* ◇ MIL², NIN¹

PHILIK [Et] „ptáček“: *filit*

PHIN¹ [PE17, Et, QL] „zručný, šikovný (zejm. o rukou a prstech), jemný; bystrý“: *finda*, *finta-*, *finwa*, *finya* ◇ LIK, KUR

PHIN² [PM] „vlasy“: *finda*, *findë*, *finë* ○ SPIN • Vhodnější je podoba SPIN [PE17, Et].

PHIR [WJ, Et] „vydechnout“, později „zemřít přirozenou smrtí“: *fairë*, *fir-*, *fírima*, *Fírimar*, *firin*, *Firyar* ◇ KWEL, ÑGUR¹

PHOȝ « FOȝO [QL] „skrývat, syslit, tajně hromadit“: *föalócë*, *foina*, *fólë*, *fólima* ◇ MUJ, TOR² • *Föalócë* „drak střežící poklad“ později zařazeno pod PHAW, tedy asi „drak s páchnoucím dechem“.

PHOR [Et] „pravice“: *formaitë*, *formen*, *formenya*, *forya* × KHJAR

PHUJ [Et] ∗„temná noc, hluboký stín“: *fuinë*, *huinë*, *huiva* ◇ LUM, THUS, UÑG

PHUM « FUMU [QL] „spát“: *fum-*, *fúmë*, *fúmelot* ◇ LOS¹ × KUJ • Tento kořen se narozdíl od LOR zřejmě týká především hlubšího spánku.

PHUR [GL∗] „lhát“: *fur-*, *furu*

PIK [Et, WJ] ∗„drobný“: *Picinaucor*, *pitya* ○ NIK, TIK ◇ PEJ, TIT × KHAW¹

PIL¹ [QL] ∗„peří“: *pilin*, *pilintelë* ◁ PILIM ◇ KWES

PIL² [QL] „loupit“: *pil-*, *pilmo*, *pilucca*, *pilwë* ◇ NAKW

PILIM [Et] ▷ PIL¹: *pilin* „šíp“ • Dle VT46 není kořenový tvar zcela jistý, možné je též čtení PILIN.

PILIT « PḶTYḶ [QL] ∗„úder plochou dlaní“: *piltya-*, *piltyë* ○ PALAT ◇ PALAP

PIP [QL] „viset, vléci se“: *pimpë*, *pimpilin* ○ KWIKW ◇ LIÑG

PIR [QL] ∗„točit se, vrtět se“: *pir-*, *pirin*, *pirinumbë* ○ KWIR ◇ NOR

PIS [Et] ∗„šťáva“: *pirya* ◇ MARAK, SAB

PIW [Et] „plivat“: *piuta-* ◇ RET²

POJ [QL, Et] ∗„čistý“: *poica*, *poimë*, *poita-*, *poitya-* ◇ ALU, SOW × WAȝ

POL¹ [VT41, Et, QL] „moci, mít fyzickou sílu či schopnost“, [PE17] „velký, silný“: *pol-*, *polca* ◁ POLOD • Jiná poznámka uvádí základní význam jako „rozdrtit, rozlámat“ a směřuje ještě k odv. slovu „mouka“ [PE17].

POL² [QL] „oves“: *polë*, *polenta*, *polessë*, *polina*, *polisimpë* ○ POR

POLOD [Et] ▷ POL¹ „tělesně silný“: *polda*, *poldorë*, *poldórëa* ◇ BEL, TULUK

POR [Et]: *porë* „mouka“ ○ POL² ◇ MUL

POROK [VT47, QL] „slepice“ (onom.): *porocë*, *porocellë* ○ KOROK² ◇ KEK

POT [Et] „zvířecí noha“: *T.* ◇ TAL

PUȝ « PU(HU) [QL] „plodit, rozmnožovat se“: *puhta*, *puxë* ◇ NO¹

PUL [QL] „dmout se, natékat“: *pul-*, *pulmë*

PUP [QL] ∗„bublina“: *pumpo*, *pumpolë* ○ PUTH

PUS [Et] „zastavit, přestat“: *pusta*, *pusta-* ○ PUT • Možná měl být nahrazen kořenem PUT.

PUT [Et] ∗„zastavit“: *punta*, *pusta-*, *putta* ○ PUS ◇ DAR, TAP

PUTH « PUSU [QL] „foukat, nafukovat“: *pus-*, *pussë*, *pusulpë*, *pusulta-* ○ PUP ◇ SWES, THU

R

RAB¹ **1.** [Et, VT46] „divoký, nezkrocený“ **2.** [PE17] „zbloudilý, putující, neusazený“ (postrádající směr n. účel): *ráva*, *ravanda* ○ RAW, SRAB ◇ BEREK

RAB² [Et, VT46] ∗„zeď, břeh“: *ramba*, *ráva*

RAD¹ « RAŘA [QL] ∗„loupat, škrábat, odírat“: *rar-*, *randa*, *rasta* ◇ PAR¹ ○ SAD

RAD² [Et] „vracet se“: *randa*

RAG [Et] ∗„křivý“: *T.* ◇ RAJAK, SKWAR

RAJ¹ [VT42] „plést, dělat síť nebo krajku“, též „chytat do sítě“: *carrëa*, *raima*, *raita-*, *rëa-* ◇ LI², NAT, REB, REM

RAJ² [PE17] „usmívat se, projevovat potěšení či přízeň výrazem tváře“: *raina*, *raita-* ◇ MIR²

RAJAK [Et] ∗„křivý, nesprávný“: *raica* ◇ RAG, SKWAR • Jiné odvození je uvedeno u kořene RIK¹.

RAK¹ [MC∗] „lámat“: *rac-* ◇ RUV, SKAT

RAK² [Et] „natahovat se, dosahovat“: *ranco*, *rangwë*

RAM¹ [Et] ∗„křídlo“: *Eärrámë*, *ráma*, *ramya-* ◇ WIL

RAM² [QL] „křičet, troubit“: *ram-*, *rambë* ○ ROM

RAN [Et, VT42, PE17] „putovat, toulat se, bloudit, jít nejistou cestou“, [PE17] „chybovat, bloudit, odchylovat se od nařízeného či zvoleného směru“: *Rána*, *ránë*, *ráněa*, *ranya* ◇ MIS¹

RAP [VT46] „vázat“ ◇ NUT, SNAR

RAS [Et] „vyčnívat“: ∗*arassë*, *rassë* ◇ MBUD

RASAT [Et] „dvanáct“: ∗*rasta*

RAT¹ [PE17] „čnít, tyčit se“: *ráta-* ≺ ARAT ◇ BARAD, TJUL

RAT² [Et] „jít, kráčet“: *T.* ◇ BAT, LED

RAW [QL, Et] ∗„dravý, divoký“: *rá*, *rausima*, *raustë*, *ravennë* ○ RAB¹ ◇ SRAB

REB [VT42] „zaplétat, chytat do sítě“: *remba-*, *rembë*, *rembina* ○ REM ◇ RAJ¹

RED¹ [Et] „rozhazovat, sít“: *rer-* ≺ ERED ◇ SPAR²

RED² « RESE [QL] „pomáhat, podporovat“: *rendo*, *réro*, *ressë*, *resta* ◇ ATH

REG [Et] „hrana, hranice, okraj“: *réna* ◇ LAN¹, RIM²

REK [PE17] „uniknout; zachránit (se) před zkázou, ztrátou či nebezpečím“: *rehtië* ◇ BAR

REN [PM] „připomínat (si), mít v mysli“: *T.* ◇ SAN

REM [VT42] „zaplétat, chytat do sítě“: *rem-*, *remma* ○ REB ◇ RAJ¹, SNEW

REP [Et] „ohyb, hák“: *rempa* ◇ GAP, GAT¹

RET¹ [PE17] „lézt (vzhůru)“: *retto*

RET² « RETYE [QL] ∗„plivat“: *rentyë*, *retima*, *retya-* ◇ PIW

RETH [PE17] „zůstávat na stejném místě“, odtud „být klidný, trpělivý“: *T.* ◇ LEM

RIG [PE17, Et] „věnec, koruna“, [PM] „plést, vinout, vít“: *ría*, *ríë*, *riellë*, *rína* ◇ WEJ

RIK¹ [VT39, QL] „kroutit, točit“: *marihta*, *raica* ◇ SNUR • Etymologie mají RAJAK.

RIK² [PE17] „snažit se, vyvíjet úsilí, pokoušet se o něco (navzdory překážce či protivníkovi)“: *ric-* ◇ NDEB

RIK³ [Et] „škubnutí, náhlý pohyb“: *rihta-*, *rincë* ○ RIKH ◇ KARAP

RIKH [Et] ○ RIK³

RIL [PE17] „jasný, zářivý“, [Et] „třpytit se“: *rilma*, *rilya*, *Silmaril* ○ GIL, SIL, THIL ◇ IT¹, SINIT

RIM¹ [Et, VT46] „oplývat“: *rimba*, *rimbë* ◇ OL², UB¹, UM²

RIM² [QL] ∗„okraj, lem, hranice“: *rim-*, *ríma*, *rímenoitë* ○ RIP² ◇ LAN¹, REG • V Et psáno RĪ, ve VT46 poznámka o úpravě na SRI.

RIN [Et, QL] ∗„kruh“: *rinda*, *rindë* ◇ KOR

RIÑG [Et, QL] „chladný“: *rin*, *ringa*, *ringë*, *ringwë* ◇ NIKW

RIP¹ [Et] „letět, řítit se“: *rimpa* ◇ ALAK, THOR

RIP² [QL] ∗„pruh“: *rimpë*, *rípa*, *ripta-* ○ RIM² ◇ KWILIT

RIS [Et, PE17] „sekat, štípat“: *rista-* ◁ KIRIS ◇ KIR, SJAD

RO [Et, PE17, QL] ≀ OR „zvedat se, stoupat“: *rómen*, *rómenya*, *róna* × NU

ROD [Et] „jeskyně, klenba“: *rondo* ○ ROT ◇ GAT², PHELEG • Novější zdroj uvádí RON¹ a upřesňuje význam.

ROJ¹ [Et] „honit, pronásledovat“: *roimë*, *roita-*, *ronyo* ◇ SPAR¹

ROJ² [Et] „zrzavý, červený“: *roina* ◂ GROJ ◇ GAJ², KARAN, RUS¹

ROK [Et] ∗„kůň“: *rocco*, *roquen* ◇ LOP

ROM [WJ, Et, PE17] kořen pro zvuk trumpet či rohů: *róma*, *romba* ≺ OROM ○ RAM²

RON¹ [WJ] „klenout se – o přírodních i umělých stropech, ale vždy v pohledu zespoda, zevnitř“: *rondo* • Etymologie mají ROD.

RON² [PE17] „pevný, hmatatelný, hmotný“: *ronda* ◂ GRON ○ SRON

ROS¹ [PM] „kapky, vodní tříšť (rozprášená větrem z fontány, vodopádu či lámajících se vln)“, [Et] „kapat“: *rossë* ◇ LIB¹, WIG¹

ROS² [Et] ∗„pláň“: *T.* ◇ PAL

ROT [PE17] „jeskyně“, [VT46] „vývrt, tunel“, [QL] „dutina“: *ronta*, *róta*, *rotsë*, *rotto* ◂ GROT ○ ROD, SROT ◇ SAP, UNUK

RUD [Et] ∗„kyj, klacek“: *runda* ◂ GRUD

RUȝ « RU'U [QL] ∗„klid, mír“: *rua*, *ruë*, *ruin*, *rúya* ◇ KWILID, SED

RUJ [PE17] „planout“: *aparuivë*, *ruimen*, *ruina*, *ruinë*, *ruivë* ◇ NAR¹, UR¹ • Odtud by se dala odvodit i slova, která má PM pod koř. RUN².

RUK [WJ, VT39, PE17] nejstarší základ pro strach a strašné věci a tvory: *orco*, *rauco*, *rúcima*, *ruhta-*, *urco* ◇ GAJAS² GOS, KAWAR, ÑGUR² • Výraz *orco* byl do quenijštiny převzat ze sindarštiny. Starší zdroj jej odvozuje od OROK ∗„skřet“, kořen RUK je přeložen jako „démon“ [Et].

RUN¹ [Et] „dlaň ruky n. spodní plocha chodidla“: *runya*, *tallunë* ◇ PALAT, TAL

RUN² [PM] „rudý, žhnoucí“: *runya*, *rúnya* ≺ URUN ◇ BARAS, JUL² • Viz též RUJ.

RUN³ [PE17] „hladit, brousit, leštit“: *runda* ◇ PATH

RUS¹ [VT41] ∗„červenohnědý, zrzavý“: *rusco*, *ruscuitë*, *russa*, *russë* ≺ URUS ◇ BARAN, GAJ², ROJ²

RUS² [Et] „lesk kovu“: *russë*

RUTH [PE17] „hněv, zuřivost, vztek“: *rúsë*, *rúsëa*, *ruxa*, *ursa-*

RUW « RUVU [QL] „puknout“: *rúvina* ◇ RAK¹ • Podoba kořene není jistá, mohla by být i RUB.

S

SA [VT48] zájmenný kořen 3. osoby j. č.: *-s*, *sa* ○ SE, TA²

SAB [Et]: *sáva* „šťáva“ ◇ MARAK, PIS

SAD [VT42] „dřít, loupat, stahovat“: *T.* ○ RAD ◇ PAR¹

SAG [Et]: *sangwa* „jed“, *sára* „hořký“ ◇ SLOJ

SAȝ [QL] „horko“: *sahta-*, *saiwa*, *saquila* ◇ LAW², UR¹

SAJ¹ [Et] „vědět, chápat“: *saira*, *sairon* ◇ IS¹, KHAN¹

SAJ² [QL] ∗„hlad“: *saita-* ◁ SAJAK

SAJAK [QL] ▷ SAJ²: *saicë*, *saicelë*, *saicelëa*, *saiqua*, *saitya-*

SAJAP [QL] ∗„bota“: *hyapa*, *saipo* • Etymologie mají SKJAP.

SAK [QL] ∗„hledat“: *sac-* ◇ KETH

SAL [QL] ∗„hudba“: *salamba*, *salaquintil*, *salma*, *salmë*, *salquin* ◇ LIN¹, NJEL, ÑGAN

SALAK [QL, Et] ∗„tráva, bylina“: ∗*salahta-*, *salca*, *salquë* • V QL ve tvaru SĻKĻ.

SALAP [QL, Et] „vylizovat, srkat“: *salpa* ○ SULUP • QL má SĻPĻ.

SAM [VT41, PE17] „myslet, uvědomovat si“: *ósanwë*, *sáma*, *sanar*, *sanwë* ◇ NOW, REN • Slovo *sanar*, nevzniklo-li analogií podle *sanwë*, vyžaduje obměněný kořen SAN.

SAP [QL] „kopat, hloubit“: *sampa*, *sampë*, *sat*, *satwa* ◇ NDOL², ROT × KUM²

SAR¹ [Et] ∗„kámen“: *sar*, *sarna*, *sarnë* ○ STAR ◇ GONOD

SAR² [WJ] „tesat, rýt“, později „psát“: *sarat*, *sarmë* ◇ TEK

SAR³ [QL] ∗„řezat, opracovávat dřevo“: *sar-*, *sarat*, *sarapenda*, *saratwa*, *sarma* ◇ STAB

SARAK « SṚKṚ [QL] ∗„tělo, maso“: *sarco*, *sarcuva*, *sarqua* ◇ SRAW

SAT [VT42] „místo, přirozeně či uměle vymezený prostor“, též „doba, určené období, časový úsek“; „vyznačovat, dělit“: *asta*, *sat-*, *satya*, *-sta* (*canasta*) ◇ NEK[3]

SATAR [PE17] „důvěra, věrnost, stálost“: *astar*, *sarta*, *sarto*, *satar* ◇ BORON

SAW[1] [PE17] „odporný, hnusný, hanebný; špatný, zlý, bídný“: *sau-* (*saucarya*), *saura*, *Sauron*, *söa* ○ THAW ◇ SRUG

SAW[2] [QL] ∗„pes“: *saulë*, *savanda*, *savar* ◇ GRAW, KHUG

SE [VT48] zájmenný kořen 3. osoby j. č.: *eryë*, *-ryë*, *-s*, *se* ○ SA, TE

SED [WJ, Et] „klid, odpočinek“: *senda*, *ser-*, *sérë* ≺ ESED ◇ KHAW[2], KWILID, RU3

SELED « SEL-D [Et] „dítě“: *selda*, *seldë*, *seldo*, *Tindómerel* ◇ KHIN

SER [Et] „milovat, mít rád“ (o přátelství): *-ser*, *sermë*, *sermo*, *seron* ◇ MEL, NIL

SEREK [PE17] „krev“: *sercë* ◇ JAR

SI [Et, PE17, VT48] ukazovací kořen „toto, zde, nyní“: *sí*, *sië*, *símen*, *sitë* ◁ SIN × TA[1]

SIK [Et]: *sicil* „dýka, nůž“

SIL [Et, QL] „stříbrný svit“: *silma*, *Silmaril*, *silmë*, *silwin* ◁ SILIP ○ GIL, RIL, THIL

SILIP [Et] ▷ SIL: *Silpion* • Rozšířený kořen vznikl pod vlivem kořene KJELEP.

SILIT « SḶTḶ [QL] ∗„třídit, přesívat“: *silta*, *siltina*

SIN [PE17] ▷ SI ukazovací kořen: *sin*, *sinya*

SINIK « SINI [QL, VT40∗] „nerost, ruda, drahokam“: *sinquë*, *sinquelë*, *sinquina* ○ SINIT

SINIT « SṆTYṆ [QL] „třpytit se“: *sintil*, *sintilis*, *sintya-* ○ SINIK ◇ RIL

SIÑG « SIṆI [QL] „sůl“: *singë*, *singwa*

SIP [QL] „hvízdat, pískat“: *sip-*, *simpa*, *simpetar*, *simpina*, *simpisë* ◇ KWIN[2]

SIR [Et, QL] „téci, plynout“: *sir-*, *sírë*, *siril*, *sírima*, *sirya-* ◇ KEL, NEN, UL

SIS [VT46] ○ SUS

SISIT « SṢTYṢ [QL] ∗„bolet, hnisat“: *sistina*, *sistya-* ◇ OÑG

SITH « SISI [QL] „sežehnout, opálit“: *sis-*, *sisin* ◇ US

SIW [Et] „vzrušovat, pobízet“: *siulë* ◇ KHOR

SJAD [Et] „rozseknout, rozetnout“: *hyando*, *hyar-*, *hyatsë* ◇ KIR, PHALAK, RIS • QL má HYAŘA „rozrýt“.

SJAL [Et]: *hyalma* „mušle, lastura“

SKAL[1] [PE17, Et] „stínit, halit, ukrývat před světlem“: *halda*, *halya-* ○ × KAL ◇ NDUL, PHAN[1], WATHAR

SKAL[2] [Et] „rybka“: *hala*, *halatirno* ◇ LIW

SKAR [Et] „trhat, rvát“: *harna*, *harwë* ◇ NARAK

SKAT [Et] „rozlomit“: *hat-*, *terhat-* ◇ RAK[1]

SKEL [Et] ∗„kůže“: *helda*, *helma*, *helta-*

SKIL [Et] „dělit“ ○ KIL

SKOL [PE17] „zavřít“ ○ KHOL

SKOR [PE17] „hrubý, pokažený, nesouměrný“ ○ × KOR

SKJAP [Et, VTe] ∗„bota“: *hyapat* • Etymologie, jak byly vydány v LR, překládají slovo *hyapat* jako „pobřeží“. Badatelé se však shodují na tom, že je to špatně přečteno a má to být „bota“ (v angličtině „shoe“ místo „shore“). Podobné slovo je v QL odvozeno od kořene SAJAP.

SKU [PE17] „klít, proklínat“ ○ KHU

SKWAR [Et] „ohnutý“: *hwarin*, *hwarma* ◇ RAG, RAJAK

SLAS [PE17] „ucho“: *hlar-*, *hlas* ○ LAS[2]

SLIG [Et] ∗„pavouk, pavučina“: *lia*, *liantë*, *línë*, *Ungoliantë* ○ LI[2]

SLIN [Et] „jemný“: *linda* (& LIN), *linta-* ◇ MIL[2] • V QL uveden jako LINI.

SLIW [Et] „chorý, bledý“: *laiwa*, *lívë* ◇ LEW, KWAM, KWOL

SLOJ [PE17] „jed“: *hloima*, *hloirë*, *hloirëa*, *hloita-* ◇ SAG

SLOK [PE17∗] „plaz, had, červ“: *hlócë* ○ LOK

SLON [PE17, VT48] „zvuk“: *hlón*, *hlóna*, *hlonítë*, *ohlon* ◇ LAM, OM

SLUK [Et] „polykat“ ◇ LAK²

SLUS [Et] „šeptat“: *lussa-*, *lussë* ○ SRUS ◇ KWIS

SMAG [Et] „špína, poskvrna“: *T.* ○ WAȝ

SMAL [Et] „žlutý“: *ambalë*, *ammalë*, *malda*, *malina*, *malo*, *malwa* ○ MAL²

SNAR [Et] „vázat“: *narda* ◇ NUT, RAP

SNAS [Et] ∗„špička, ostrý konec“ ○ NAS

SNEW [Et] „zaplést, chytit do pasti“: *neuma* ◇ REM

SNUR [Et] „kroutit“: *T.* ◇ RIK¹

SOK [VT39, QL] „pít, lokat“: *soica* ○ SUK¹ ◇ JUL¹

SOL [QL, Et] ∗„příboj“: *solmë*, *Solonyeldi*, *solor* ◇ PHAL¹

SOÑ [PE17]: *songa* „dutina ústní“ ◇ OP, PEÑ

SOT [WJ] „chránit, bránit, krýt“ ≺ OSOT ◇ THUR

SOW [QL] „mýt se“: *saunë*, *sausa*, *sov-*, *sovallë*, *sovalwa* ◇ ALU, POJ

SPAJ [Et] „pohrdat“: *faica*

SPAL [VT46] „pěna“ ◁ SPALAS ○ PHAL¹

SPALAP [H. F.∗] „šlehat, bičovat“: ∗*falampa*, ∗*falpa-* ○ PALAP

SPALAS [VT46] ▷ SPAL ○ PHALAS

SPAN¹ [Et, VT46] „bílý“: *fána*, *fanya*, *fanyarë* ○ PHAN² ◇ LOS², NIKW • PE17 píše jako FAN a upřesňuje význam: týká se zejm. barvy (odraženého světla) oblaků, sněhu, mlhy.

SPAN² [PE17] „skrývat, halit“ ○ PHAN¹ • Kořeny SPAN² a PHAN² jsou zřejmě výsledkem Tolkienovy nerozhodnosti ohledně přesné podoby těchto splývajících kořenů.

SPANAG [Et] ∗„vousy“: *Andafangar*, *fanga*

SPAR¹ [Et, PE17] „lovit, pronásledovat“: *T.* ◇ ROJ¹

SPAR² [VT46] „rozprostřít, nastlat, rozsypat“: *fára*, *farma* ◇ RED¹ × KOM¹

SPIN [PE17, Et] „kadeř, vlas; jemné vlákno“: *findë*, *findilë*, *finë*, *ipsin* ○ PHIN² ◇ LOKH, PHAS, TIL²

SRAB [PE17] „divoký, nezkrocený“, odtud často „prudký, surový, nepřátelský (k elfům a lidem)“: *hráva*, *hravan* ○ RAB ◇ RAW

SRAG [PE17] „velmi obtížný, nešikovný“: *hrai-* (*hraicenë*), *hraia*, *hranga* ◇ DER², GUR

SRAW [PM] ∗„tělo, maso“: *hravan*, *hrávë*, *hröa*, *Mirröanwi* ◇ SARAK × PHAJ¹

SRIP [Et] „škrábat“: *T.* ◇ NJATH

SRIS [PE17] „sníh“: *hrir-*, *hrissë*, *hristil* ◇ GOLOS, LOS²

SRON [PE17] ∗„hmota“: *hrón*, *hrondo* ○ RON²

SROT [PM] „hloubit, kopat, tunelovat“: *hróta* ○ ROT

SRUG [PE17] ∗„zlý“: *hrúa*, *hrúya* ◇ OK, SAW¹, UTH¹

SRUS [Et] „šeptat“: *T.* ○ SLUS

STAB [Et] kořen pro tesařskou práci: *sambë*, *samna*, *samno*, *-san* ◇ PAN, SAR³

STAG [Et] „tlačit, stlačovat“: *sanga* ○ THAG ◇ KWAR • QL má SAŊA.

STAK [Et] „rozdělit, vložit“: *sanca* ◇ KIL

STAL¹ [PE17] „silný“: *Astaldo* ◁ STALAG ○ STEL

STAL² [Et] „příkrý“: *T.*

STALAG [Et] ▷ STAL¹ „pevný, statný, statečný“: *T.* ◇ BER, TULUK

STAN [Et, VT46] „určit, ukázat, rozhodnout“: *sanda*, *sanya*, *sanyë*

STAR [Et] „tuhý“: *sara* ◁ STARAN ○ SAR¹ ◇ DOR, TARAG

STARAN [Et] ▷ STAR: *T.*

STEL [WJ] „zůstat pevný“: *selma* ≺ ESTEL ○ STAL¹ ◇ BOR × WAR

STEN [PE17] „zkrátit, omezit, stěsnat“: *senna* ○ STIN × TAJ

STIN « STINTĀ [Et] „krátký“: *sinta* ○ STEN × ANAD

STOL [PE17] „přilba“: *castol* ◇ KHAR

STUD [VT46, Et] „základ“: *sunda*, *sundo* ○ SUD ◇ SULUK, TALAM

SU [PE17, VT47] kořen pro zvuk větru ◁ SUR, SUS ○ THU • QL uvádí SUHYU, SUHU, SUFU.

SUD [Et] „základ“ ○ STUD

SUG [Et] „pít“: *súlo* ○ SUK[1] ◇ JUL[1]

SUK[1] [Et] „pít“: *suc-*, *suhto*, *sungwa* ○ SOK, SUG ◇ JUL[1]

SUK[2] [QL] ∗„pryskyřice“: *súcë*, *suhtë*, *sutil*, *suxina*

SULUK [Et]: *sulca* „kořen, zejm. jedlý“ ◇ STUD

SULUP « SL̥PL̥ [QL] ∗„polévka“: *sulpa* ○ SALAP

SUR [PE17] ▷ SU: *súrë* ○ SUS ◇ THU, WAJ[2]

SUS [Et] ▷ SU „syčet“: *surya* ○ SIS, SUR

SWAD [Et]: *hwan* „houba“

SWES [Et] zvuk foukání n. dýchání: *hwesta* ◇ PUTH, THU

SWIN [Et] „vířit, kroužit“: *hwindë*, *hwinya-*

T

TA[1] [Et, PE17, QL] ukazovací kořen „to, tam, tehdy“: *ta*, *tana*, *tanna*, *tar* ◁ TAN[2], TAS ◇ EN[2] × SI

TA[2] [VT48] zájmenný kořen 3. osoby množného čísla: *-t*, *ta* ○ SA, TE

TAG [PE17] ○ TAȝ, TAJ

TAȝ [Et, PE17, QL] „vysoký, vznešený“: *tár*, *tára*, *tári*, *tárië*, *tarquesta* ○ TAG, TAJ ◇ AR[1], BARAD, OR • WJ jako asi jediný ze známých zdrojů tento kořen zavrhuje a uvádí místo něj TAR.

TAJ [Et, VT39, PE17] „natahovat, prodlužovat“: *tailë*, *taina*, *taita-* ○ TAG, TAȝ ◇ ANAD × STEN

TAK [Et, QL] „upevnit“: *ataquë*, *peltas*, *tac-*, *tanca*, *tancil*, *tangwa*, *taxë* ◇ PAN

TAL [Et] „noha“ (od kotníku dolů), [QL] „podpírat“: *tál*, *tallunë* ◁ TALAM ◇ POT, RUN[1]

TALAM [Et] ▷ TAL „podlaha, země, základ“: *talan* ◇ STUD

TALAT [Et] „nahýbat se, sesouvat se“: *Atalantë*, *atalta-*, *talta* ◇ DAT • QL má v podobě TL̥TL̥.

TAM[1] [Et] „klepat“, [QL] „tlouci; kovat, vytavovat“: *tam-*, *tamba-*, *tambaro*, *tambë*, *tambin*, *tambina*, *tamin* ○ DAM ◇ PET, TOÑG

TAM[2] [PE17] „postavit, sestrojit“: *taman*, *tamma*, *tamo* (*ontamo*, *sintamo*) ○ TAN[1] • Oba kořeny TAM nějak směřují ke kovářské práci, vycházejí ale odjinud. Tento se zdá být spíše jiným zněním TAN[1].

TAN[1] [Et, PE17] „dělat, vytvářet, vyrábět (pomocí nástrojů)“: *centano*, *tano*, *tanwë*, *Tintánië* ○ TAM[2] ◇ KAR

TAN[2] [PE17] ▷ TA[1] „znamenat, ukazovat“: *tanna*, *tanwa* ◇ TAS, TEÑ[1]

TAÑG[1] [Et] onom.: *tango* ○ TIÑG, TOÑG ◇ KWIÑG

TAÑG[2] « TAŊA [QL] „dotýkat se, sousedit“: *tangë* ◇ AP[1]

TAP [Et] „zastavit“: *tampa*, *tap-*, *tapta* ◇ DIL, PUT

TAR[1] [PE17] „stát“: *tar-* ○ THAR[2] ◇ TJUL, TOL[2] • Ve WJ s významem „vysoký“, viz TAȝ.

TAR[2] [QL] ∗„křížit“: *tar-*, *tarna*, *tarwë*, *tarwesta* ○ THAR[1]

TARU « TARA [QL] ∗„roh“: *taru*, *tarucca*, *tarucco*, *Taruhtarna* ○ TARAK ◇ TIL[1]

TARAG [Et] ∗„tuhý, nepoddajný“: *tarya* ◇ DOR, STAR

TARAK [Et] „roh (zvířecí)“: *tarca* ○ TARU

TARAKU « TR̥QR̥ [QL] ∗„sušit, uchovávat“: *tarqua-*, *tarquin*

TARAM [QL] „bít, bušit“: ∗*tarama-*, *tarambo*, *taran*, *tartan* ○ DARAM ◇ DAM

TARAS [Et] ∗„obtěžovat“: *T.*

TAS [VT47] ▷ TA[1] „ukazovat, označovat, vytýkat“: *lepetas*, *tassa* ◇ TAN[2], TEÑ[1]

TAT[1] [UT∗] „táta“: *tata* ○ AT[1] × MAM

TAT[2] [VT42, Et] „dva“: *tanta*, *tatya-* ≺ ATAT ○ AT[2]

TATHAR [Et, PE17] „vrba“: *tasar*, *tasarë*

TAW [VT39, PE17] „dřevo“: *tauca*, *taurë* (& TUR[1]), *tautamo*, *táva*, *töa*, *toina* ◁ TAWAR

TAWAR [Et] ▷ TAW „dřevo, les“: *taurë* (& TUR[1]), *taurina*, *tavar*, *tavaril*, *tavaron*

TE [VT48] zájmenný kořen 3. osoby množného čísla: *-t*, *te* ○ SE, TA[2]

TE3 **1.** [Et] „čára, směr“ **2.** [QL] „táhnout“ • Změněno na TEÑ[2].

TEK [Et, PE17, QL] „dělat značky, psát či kreslit (značky, písmena)“: *tec-*, *tecco*, *tecil*, *tehta*, *tencelë*, *tengwa*, *tengwanda*, *tengwë*, *tengwesta* ◇ SAR[2] • Jiný původ slova *tengwa* je pod TEÑ[1]. V tomto slově mohou docela dobře splývat oba kořeny.

TEL[1] [WJ] „zakončovat, uzavírat“: *tel-*, *telda*, *Teleri*, *telma*, *telya-* ◁ TELU ○ KJEL[1] ◇ MET • Viz též pozn. k TELES.

TEL[2] [Et, QL] „zakrývat, zastřešovat“: *telmë*, *telta-* ◁ TELU ◇ TOP, TUP

TELU [WJ, Et] ▷ TEL[1], TEL[2] „zastřešovat“: *telumë*, *Telumehtar*

TELEK [Et] „kmen, stonek, noha“: *telco* ○ TULUK

TELES [Et] „ten úplně vzadu“: *tella*, *tellë* ◇ KJEL[1] • Odtud i *Teleri*, ale celý kořen byl později nejspíše zkrácen na TEL[1].

TEN[1] [QL] „dotýkat se, cítit“: *tendë*, *tendilë*, *tendilëa*, *tentil*, *tentima*, *tenya-* ◇ AP[1]

TEN[2] [PE17] „směr“: *tenna* ○ TEÑ[2] ◇ MEN

TEÑ[1] [WJ, VT39, PE17] „označovat, znamenat, ukazovat“: *tëa-*, *tengwa*, *tengwë*, *tengwelë*, *tengwesta* ◇ TAN[2], TAS • Viz též kořen TEK.

TEÑ[2] [Et] „směr, čára, řada“: *tëa*, *téma*, *téra*, *tië* ○ TEN[2] • Přepsáno z TE3.

TEPH « TEFE [QL] ∗„nenávidět“: *atempa*, *tempë*, *tev-*, *tévië*, *tevin* • Platnost některých hláskových změn ve slovech není zcela jistá.

TER [Et, QL, PE17] „probodnout, proniknout“: *ter*, *terë*, *teren*, *terenwa*, *teret*, *tereva* ◁ TERES ○ THER

TERES [Et] ▷ TER: *terra*

THAG [VT43] „tlačit, utlačovat, drtit“: *sahta-*, *sahtië*, *úsahtië* ○ STAG ◇ KWAR, MAL[1]

THAN [PE17] „zapálit, rozsvítit“: *T.* ◇ TUS[2]

THAR[1] [Et, PE17] „přes, za, napříč“: *T.* ○ TAR[2] ◇ LAÑ

THAR[2] [WJ] „vysoký (n. dlouhý) a štíhlý“: *T.* ○ TAR[1] ◇ DEN[1]

THAR[3] [PE17] „síla, energie“: *T.* ◇ WEG

THAW [PE17] „zapáchat“: *saura* ○ SAW[1] ◇ ÑOL

THE [Et] „vidět; vyhlížet, vypadat“: *T.* ◇ KEN

THEL [Et] „sestra“: *osellë* ◁ THELES ◇ NETH[1] × TOR[1]

THELES [Et] ▷ THEL: *seler*

THER [PE17] „šít“: *Serindë* ○ TER ◇ NEM

THIL [Et, PE17] ∗„stříbrný svit“ ≺ ITHIL ○ GIL, RIL, SIL

THIN [Et, WJ, PE17] „šedý, bledý“: *sinda*, *Sindar*, *sindë*, *sinta-*, *sinyë* ○ TIN • Viz též WINID.

THON [Et] ∗„borovice“: *T.* • Zdá se, že PE17 předpokládá spíše tvar (STON).

THOR [Et] „řítit se dolů“: *T.* ◁ THORON ◇ RIP[1]

THORON [Et] ▷ THOR ∗„orel“: *sornë*, *sornion*, *soron*, *Sorontar*

THOS [PE17] „děsit, lekat; děsit se“: *sorya-*, *sossë*, *sosta-* ◇ GOS, ÑGUR[2]

THU [Et] „foukat, dýchat“: *súlë*, *Súlimo*, *súrë*, *súya-* ○ SU ◁ THUS ◇ PUTH, SUR, SWES, WAW

THUR [Et] „oplotit, obklopit, ukrýt, hlídat“: *T.* ◇ PAD, PEL[1], SOT

THUS **1.** [Et, VT46] ▷ THU ∗„zápach“ ◇ ÑOL **2.** [PE17] „zlá temnota, mlha“: *saura*, *Sauron* ◇ PHUJ • Pozdější zdroj odvozuje *Sauron* od SAW[1].

TIK [Et] ∗„tečka, bod“: *amatixë*, *tixë*, *unutixë* ○ PIK, TIT

TIKW [QL] ∗„tát“: *ticu-*, *tiquilë*, *tiquilin*, *tiquilindëa* ○ TIP

TIL[1] [Et] „špička, roh“: *neltil*, *tildë*, *Tilion* ◇ EK[1], NAS, NEK[1], TARU

TIL[2] [QL] ∗„vlas, chlup“: *til*, *tilinya*, *tillë* ◇ PHAS, SPIN

TIN [Et, PE17, QL] „jiskřit, blýskat se stříbrnými n. bledými paprsky“: *tinda*, *tindë*, *tindómë*, *Tindómerel*, *tingilindë*, *tingilya*, *tin-*, *tinta-*, *Tintallë*, *tintin-*, *tinwë* ○ THIN ◇ MBIRIL

TIÑG [Et] onom.: *tinga-*, *tingë* ○ DIÑG, TAÑG[1], TOÑG

TIP [QL] ∗„drobné kapky, déšť“: *timpa*, *timpë*, *timpina*, *timpinë*, *timpinëa* ○ LIP, TIKW

TIR [Et, QL, PE17] „sledovat, střežit, pozorovat“: *halatirno*, *tir-*, *tirinwa*, *tirion*, *tirissë* ◇ KEN

TIT [Et]: *titta* „malý, drobný“ ○ TIK ◇ NIK, PIK × ALAT

TIW [Et, QL] „tlustý, silný“: *tiuca*, *tiuco*, *tiurë*, *tiusima*, *tiuta-*, *tiutalë*, *tiuya-* ◇ PHAB

TJAL [Et, QL] „hrát (si)“: *tyal-*, *tyalangan*, *tyalië*

TJET [QL] „kojit“: *tyetsë*

TJOS [QL] „kašlat“: *tyos*, *tyosta-* ◇ KHOT[1]

TJUK [QL] „žvýkat“: *tyuhta-*, *tyus*, *tyustyuhta-*

TJUL [Et] „stát zpříma“, [QL] „vysoký“: ∗*tyul-*, *tyulma*, *tyulta-*, *tyulussë* ◇ RAT[1], TAR[1], TOL[2]

TJUR [QL] „srazit se“ (o mléce): *tyur*, *tyurda*

TOL[1] [Et, QL] „ostrov“: *tol* ◇ LON[1]

TOL[2] [VT47] „stát, tyčit se (nad okolními objekty)“: *taltol*, *tolyo* ◇ TAR[1], TJUL

TOLOD [VT42, 48] „osm“: *toldëa*, *toldo* ○ TOLOT

TOLOT [Et] „osm“: *toltëa*, *tolto* ○ TOLOD

TOÑG « TOŊO [QL] „bít kladivem“ (onom.): *tonga*, *tongar* ○ TAÑG, TIÑG ◇ NDAM, TAM[1]

TOP [Et] „kryt, střecha“: *top-*, *tópa* ○ TUP ◇ TEL[2]

TOR[1] [Et] „bratr“: *otornassë*, *otorno*, *toron* ◇ KHAN[2] × THEL

TOR[2] [PE17] „tajit, skrývat“: *T.* ◇ MUJ, PHO3

TOW [Et] ∗„ovčí vlna“: *tó*, *töa*, *töallë*, *töalúmë* • Zřejmě nahrazuje kořen ow z QL.

TUB [Et, QL] ∗„hluboký“: *tumbo*, *tumna*, *Utumno* ◇ NUR[1] • QL uvádí ve tvaru TUM(B)U.

TUG [Et] ∗„sval, šlacha“: *tunga*, *tuo*

TUJ [Et, QL, VT39] „klíčit, rašit“: *tuia-*, *tuilë*, *tuilindo*, *tuima*, *tuita-* ○ KUJ ◇ LAW, LO3

TUK[1] [Et, QL] „táhnout, přinášet“: *tuc-* ○ LUK[1]

TUK[2] [QL] patrně kořen pro druhou mocninu základu číselné soustavy: *tuxa*

TUL [Et] „přicházet, přibližovat se“, [QL] „nést, přinášet; pohybovat se, přicházet“: *entulessë*, *tul-*, *tulma*, *tulta-*, *tulwë*, *tulya-* × WAN[2] • Podle QL je navíc pův. význam „podpírat, nést“, což by ukazovalo na ◁ TULUK.

TULUK [Et, QL] „pevný, silný“: *tulca*, *tulco*, *Tulkas* (lidová etymologie), *tulunca* ○ TELEK ◇ BEL, POLOD, STALAG

TUM « TUMPU [Et] „hrb“: *tumpo* ○ TUN ◇ KUP

TUN [Et] ∗„kopec, návrší“: *tunda*, *tundo* ○ TUM ◇ KUB, MBON

TUP [PE17, Et, QL] „zakrývat“: *tup-*, *tupsë* ○ TOP ◇ TEL[2]

TUR [Et, PE17, QL] „moc, síla, nadvláda, vítězství; ovládnout, dobýt“: *taura*, *tur-*, *Turambar*, *túrë* ◁ TURUK ◇ BELEK, KHER

TURUK [PE17] ▷ TUR: *turco*

TURUM [Et]: *turma* „štít“ ◇ MBATH

TUS[1] [Et] ∗„keř, nízký strom“: *tussa*

TUS[2] [QL] „zapálit, vznítit“: *turu*, *turúva*, *tustima*, *tusturë*, *tusturin* ○ US ◇ THAN

U

U [PE17] záporný kořen pův. vyjadřující nedostatek něčeho: *ú*, *ú-* (*úvanima*),

úna ○ GU², UG¹ ◇ PEN¹ • Ve starších zdrojích je rozšířeno o hlásku G a uváděno se zlými souvislostmi.

UB¹ [Et] „oplývat“: *úvë*, *úvëa* ○ UM² ◇ RIM¹ × PEN¹

UB² [VT48] „uvažovat, brát v úvahu“, v quenijštině „zamýšlet, mít záměr“: *-uva*, *úvië* ◇ NIR

UG¹ [Et, PE17] ≀ GU záporný kořen: *u-*, *ú-*, *úva* ○ U ◇ AB, AL², UM¹

UG² [VT43] „nemít rád“: *úra* ○ UK ◇ NATH

UJ [Et] ∗„mořská rostlina“: *uilë*, *Uinen*

UK [VT48, PE17] „hnusný“: *ulca* ○ OK, UG²

UL [Et, QL, PE17] ≀ LU¹ „lít se, proudit“, [WJ] „vylévat“: *úlëa*, *ulmë*, *Ulmo* (lidová etymologie), *ulundë*, *ulya-* ○ JUL¹ ◇ KEL, SIR

ULUG [Et] ∗„strašný, ohavný“: *ulundo* ◇ DAJ³

ULUM [QL∗] „velbloud“: *ulumpë*, *ulumpingwë*, *ulun*

UM¹ [Et, QL] ≀ MU záporný kořen: *um-*, *úmëa* ◇ AB, AL², UG¹

UM² [VT48, PE17] „oplývat“: *um-*, *umba*, *úmë*, *úmëa* ○ UB¹ ◇ RIM¹

UN [Et, PE17] ≀ NU „dole, dolů, pod“: *un-*, *undu*, *unu-* (*unutixë*) × AM²

UNUK [Et] ∗„dutý“: *unca-*, *unqua*, *unquë* ◇ NAB, ROT

UÑG [Et] ∗„temnota, hluboký stín“: *ungo*, *Ungoliantë*, *ungwë* ◇ LUM, PHUJ

UR¹ [Et, QL, PE17] ∗„žár, horko“: *aurë*, *úr*, *uruitë*, *úruva*, *uruvoitë*, *urwa* ○ US ◇ NAR¹, RUJ, SAƷ • Tento kořen byl v Etymologiích vyškrtnut, ale nepochybně je platný.

UR² [Et] „velký, široký, rozlehlý“: *úra* ◇ DAJ²

URUN [PM] ≻ RUN² „měď“: *urun* ◇ URUS

URUS [VT41] ≻ RUS¹ „měď“: *urus* ◇ URUN

US [QL] ∗„oheň“: *urna*, *urya-*, *usta-* ○ UR¹, TUS² ◁ USUK ◇ NAR¹, SITH

UTH¹ [PE17] „nevhodný, špatný, nesprávný, neužitečný“: *uscarë*, *uxarë* ◇ OK, SRUG × MAG¹

UTH² « USU [QL] „dostat se ven, uniknout“: *us-*, *uswë*

USUK [Et] ▷ US ∗„výpary, kouř“: *usquë*

W

WA¹ [PE17, Et] kořen pro zvuk větru ◁ WAJ, WAW • QL má GWĀ.

WA² [PE17] ≀ AW¹ „pryč“: *va* ◁ WAN²

WAƷ [Et] „znečistit, poskvrnit“: *vahta-*, *vára*, *vaxë* ○ SMAG × POJ

WAJ¹ [QL, Et] „ovíjet, obklopovat, halit“: *vailë*, *vaima*, *vaimata-*, *vainë*, *vainolë*, *vaita-* ○ WEJ ◇ KHAP², LAP¹, PHAN¹

WAJ² [PE17] ▷ WA¹ „foukat, vát“: *vailë*, *vailima*, *vaiwë* ◇ SUR, WAW

WAL [PE17] „emoce, cit, pohnutí citů“: *awalda*, *walmë* ○ GWAL

WAN¹ [PE17, WJ] „bledý, světlý – zejm. o vlasech“: *Vána*, *vanessë*, *vanima*, *vanya*, *Vanyar* • Sekundární význam „krásný“ se vyvinul splynutím s kořenem BAN.

WAN² [Et] ▷ WA² „odejít, ztratit se, zmizet“: *vanwa*, *vanwië*, *vanya-* ◇ LED × TUL • Pozdější zdroje s tímto kořenem asi nepočítají, odvozují přímo od AW¹, WA².

WAN³ [Et] „husa“: *ván*

WAR [Et, VT46] „vzdát, nevydržet, zradit“: *T.* ◇ DAB × BOR, STEL

WATH [VT42, Et] „stín“: *ausa* ◁ WATHAR ○ MBATH ◇ DAJ¹

WATHAR [VT42] ▷ WATH ∗„halit“: *vasar*, *vasarya-* ◇ PHAN¹, SKAL¹

WAW [PE17, Et] ▷ WA¹ „foukat“: *vaiwa* ◇ THU, WAJ²

WE¹ [∗] zájmenný kořen 1. osoby mn. č.: *-lwë*, *-ngwë*, *we* ○ ME

WE² [PM] ≀ EW „osoba“: *véra*, *-wë* (*Finwë*) ◁ WEƷ ◇ MO¹ • Jiné vystvětlení přípony *-wë* viz WEG¹.

WEB « GWEVE [QL]: *wembë*, *wembil* „červ“

WED [Et] „poutat“: *vérë* ◇ NUT • Další odvozená slova (*vesta*, *vestalë*) v důsledku hláskových změn splynula se slovy od BES

a ve významu kořene WED se nepoužívají. [Et]

WEG¹ [PE17, Et] „mužství, (mužná) síla, energie“: *vëa*, *vëaner*, *vëassë*, *vëo*, *vië*, *-wë* (*Finwë*) ◇ NER, THAR³ • Jinde se přípona *-wë* odvozuje od základu WE², WE3.

WEG² [PE17] „žít, být aktivní“: *vehtë*, *vëo* ◇ KOJ • Další z výsledků snahy o zakořenění koncovky *-wë*.

WE3 [PE17] ▷ WE² „osoba“: *-wë* (*Finwë*)

WEJ [Et] „vinout, tkát“: *Vairë* ○ WAJ¹ ◇ LAN², RIG • Jméno Valië se jinde odvozuje od kořene WIR¹ téhož významu.

WELU « VELU [QL] „rozvinout“: *veluntë* ◇ PAT¹

WEN¹ [Et, PE17, QL] „dívka, panna“: *vénë*, *venessë* ◁ WENED ◇ NETH¹ • Viz též komentář ke kořeni GWEN.

WEN² « VENE [QL] „tvarovat, dlabat“: *venë*, *venta-*, *venwë* ◇ KAT

WENED [Et, PE17] ▷ WEN¹: *vendë*, *vendelë*, *-wen* (*Arwen*)

WET « VETE [QL] ∗„brada“: *veltë*, *venta*

WID « GWIÐI [QL] ∗„tkát“: *winda*, *windelë*, *wistë* ○ WIG², WIR¹ ◇ WEJ, LAN²

WIG¹ [Et, QL] ∗„pěna, vodní tříšť“: *wingë*, *Wingilot* ◇ PHAL¹, ROS¹

WIG² [VT42] „tkát“ ○ WID, WIR¹ ◇ WEJ, LAN²

WIL [Et, QL] „letět, vznášet se ve vzduchu“: *vil-*, *vilma*, *wilwarin* ◇ RAM¹, WIS¹ • QL má VILI a GWILI.

WIN [PE17, VT46] „nový, čerstvý, mladý“: *vínë*, *vinya* ○ WIR² ◇ KEW¹

WINID [Et, VT46] ∗„šedomodrý“: *vinda-*, *vindë*, *vinyë* • Tolkien tento kořen zrušil (a nahradil asi kořenem THIN), ale snad si můžeme dovolit jej exhumovat.

WIR¹ [PE17, VT39] „tkát“: *Vairë* ○ WIG², WID • Etymologie toto jméno odvozují od základu WEJ.

WIR² [VT46] „nový, čerstvý, mladý“: *vírië*, *virya* ○ WIN ◇ GWEN, NETH¹

WIS¹ [Et]: *vista* „vzduch“ ◇ WIL

WIS² [PE17] „měnit, posouvat“: *inwis*, *virya-*, *vista-* ◇ PERES

WO [WJ, Et, PE17] slovní základ pro spojení dvou věcí či skupin do páru n. celku; „dohromady“ – o věcech seskupených, ale ne fyzicky spojených: *o-* (*omentië*), *ó-* (*ósanwë*), *uo* ○ JO

Kořenovník – soupis eldarských etymologických kořenů. Podle knih a jazykovědných textů J. R. R. Tolkiena s využitím sekundárních pramenů z oboru eldarské jazykovědy sepsal Quenduluin.

Vysázeno pomocí systému LaTeX. Obálka vytvořena v programu Scribus. Text je z písma Century Schoolbook (TeX Gyre Schola), logo quenyalambë z Antykwy Toruńské.

e-mail: *quenduluin@seznam.cz*
web: *http://quenyalambe.bluefile.cz*
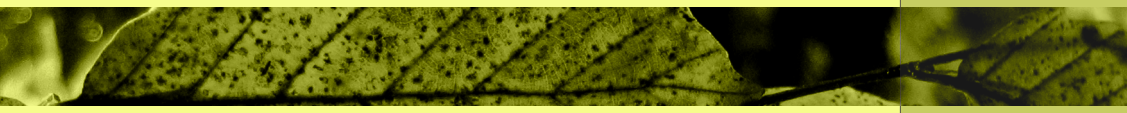
Verze Lairë (totiž léto) 2010.